

# FoU-RAPPORT

---

## Foreldrestøttende arbeid i Nye Namsos Delrapport 2: Kartlegging

Anita Berg  
Kristin Ørjasæter

---

Nord universitet  
FoU-rapport nr. 48  
Bodø 2019

---

# Foreldrestøttende arbeid i Nye Namsos

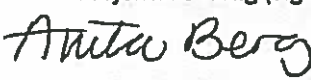
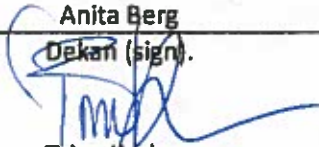
## Delrapport 2: Kartlegging

Anita Berg  
Kristin Ørjasæter

Nord universitet  
FoU-rapport nr. 48  
ISBN 978-82-7456-814-3  
ISSN 2535-2733  
Bodø 2019

---

**Godkjenning av dekan**

<b>Tittel:</b>  <b>Foreldrestøttende arbeid i Nye Namsos Delrapport 2 Kartlegging</b>	<b>Offentlig tilgjengelig: Ja</b>	<b>Publikasjonsnr.</b> 48
	<b>ISBN</b> 978-82-7456-814-3	<b>ISSN</b> 2535-2733
	<b>Antall sider og bilag:</b> 59	<b>Dato:</b> 11.10.2019
<b>Forfatter(e) / redaktør(er):</b>  <b>Anita Berg Kristin Ørjasæter</b>	<b>Prosjektansvarlig (sign).</b>  <b>Anita Berg</b>	
	 <b>Dekan (sign).</b> <b>Trine Karlsen</b>	
<b>Prosjekt:</b>  <b>Foreldrestøttende arbeid i Nye Namsos kommune</b>	<b>Oppdragsgiver(e)</b>  <b>Nye Namsos kommune</b>	
	<b>Oppdragsgivers referanse</b> <b>Sissel Pettersen</b>	
<b>Sammendrag:</b>  Rapporten beskriver forståelser, erfaringer og vurderinger av foreldrestøttende tiltak ved grunnskolene i Nye Namsos kommune. Empirisk bygger studien på fem fokusgruppeintervju med foreldre, helsesykepleiere, kontaktlærere og andre ansatte i skolen. Tilsammen 28 deltakere. Funnene viser at det ikke er en klar og felles forståelse av hva foreldrestøttende tiltak er. Det beskrives et mangfold av tiltak. Tilbudet til foreldrene varierer derfor mellom kommunene og skolene, men også innad ved den enkelte skole. I studien kommer det frem at mange har høye forventninger til foreldrerollen og at behovet for foreldrestøtte er økende. Det er mulig å forbedre dagens praksis knyttet til foreldrestøttende tiltak i Nye Namsos. For å lykkes vil det være viktig å etterstrebe likeverdige tilbud, økt tverrfaglig samarbeid og økt forebyggende innsats for elever i grunnskolen og deres foreldre.	<b>Emneord:</b>  <b>Foreldrerolle Foreldrestøttende tiltak Grunnskole Foreldre Helsesykepleiere Kontaktlærere Miljøterapeuter Tverrfaglig samarbeid Folkehelse Fokusgruppeintervjuer</b>	

**Summary:**

The report describes understandings, experiences and assessments of parental support measures at primary schools in New Namsos Municipality. The study is based on five focus group interviews with parents, health nurses, contact teachers and other school staff. A total of 28 participants. The findings show that there is not a clear and common understanding of parents supportive measures. The participants described a variety of measures. Parental support therefore varies between municipalities and schools, but also within the individual schools. It emerged from the study that that many of the participants have high expectations for the parental role and the need for parental support is increasing. It is possible to improve the current practice of parental support measures in New Namsos. To succeed, it will be important to strive for equal opportunity, greater interdisciplinary collaboration in the schools and increased preventive public health work for pupils in primary schools and their parents.

**Keywords:**

Parental role  
Parental support measures  
Primary school  
Parents  
School nurses  
Teachers  
Social workers  
Interdisciplinary collaboration  
Public health  
Focus group interviews

## SAMMENDRAG

Dette er en rapport utarbeidet av Nord universitet på oppdrag fra Nye Namsos kommune. Rapporten beskriver forståelsen og vurderinger av dagens praksis knyttet til foreldrestøttende tiltak og foreldrestøttende arbeid rettet mot foreldre med elever i grunnskolen. Datamaterialet i rapporten inkluderer fem fokusgruppeintervjuer med fire strategiske utvalg: Foreldre, helsesykepleiere, kontaktlærere fra barne- og ungdomstrinnet og andre ansatte i skolen. Til sammen 28 deltakere.

Undersøkelsen viser at det ikke er en klar oppfatning av hva foreldrestøttende tiltak/arbeid er, men at det er et stort behov for at foreldre får praktisk og emosjonell støtte i utøvelsen av foreldrerollen. Foreldrestøttende tiltak oppfattes å være på tre ulike nivåer: universelle tiltak rettet mot hele foreldrepopulasjonen til grunnskoleelever, sekundærforebyggende tiltak rettet mot en mindre gruppe foreldre basert på konkret behov hos eleven og i familien og til sist hjelpetilbud rettet mot enkeltelever og foresatte som opplever utfordringer i hverdagslivet. Støtte som gis til elever erfares også indirekte som en støtte til foreldrene ved at eleven kan ha det bra på skolen.

1.januar 2020 vil Fosnes, Namdalseid og Namsos kommune slå seg sammen til Nye Namsos kommune. Når deltakerne i undersøkelsen vurderer dagens tilbud og ordninger i de tre kommunene, erfares det et mangfold av tiltak, men tiltakene er ikke satt i system. Hva som tilbys varierer mellom kommunene og skolene i de enkelte kommunene, men også innad ved den enkelte skole. Variasjonene beskrives å være knyttet til elevantall, geografi, tids- og økonomiske ressurser, den enkelte fagpersoners interesse og kompetansen som er tilgjengelig for den enkelte skole.

Mange har høye forventninger til foreldrerollen, og det beskrives et økende behov for foreldrestøtte. Behovet knyttes særlig til overganger mellom barnehage og barneskole og fra barneskole til ungdomsskole. Videre uttrykkes et stort behov hos elever og foreldre ved ungdomsskolene som har utfordringer knyttet til psykisk helse. Foreldre til elever med minoritetsspråklig bakgrunn beskrives i dag til å ha et utilstrekkelig tilbud grunnet språk og kulturbarrierer.

Deltakerne i undersøkelsen mener at det er et stort potensialt for forbedringer i det foreldrestøttende arbeidet. Det fremheves som viktig å etterstrebe likeverdige tilbud uavhengig av hvilken skole elever og foreldre er tilknyttet. Det ytres ønske om et økt tverrfaglig samarbeid og flere profesjoner inn i skolen. Videre understrekes behovet for økt forebyggende innsats. Foreldrestøttende tiltak betraktes på denne måten som en investering i barn og unges psykososiale oppvekstmiljø, og som kan forhindre problemer når elevene blir eldre. Samtidig påpeker alle deltakergruppene at det finnes mye ressurser og kompetanse i Nye Namsos, og at økt samarbeid mellom de ulike aktørene og en systematisering av de foreldrestøttende innsatsene har et stort uforløst potensial.

Nøkkelord:

Foreldrerolle, Foreldrestøttende tiltak, Grunnskole, Foreldre, Helsesykepleiere, Kontaktlærere, Miljøterapeuter, Tverrfaglig samarbeid, Folkehelse, Fokusgruppeintervjuer



## Innhold

SAMMENDRAG .....	0
1. Innledning .....	4
1.1. Oppdraget .....	4
1.2. Problemstilling .....	4
1.3. Begrepsavklaring .....	5
1.4. Rapportens oppbygning .....	5
2. Metode .....	6
2.1. Undersøkelsens design .....	6
2.2. Datagenerering .....	6
2.2.1. Fokusgruppeintervju som metode for datagenerering .....	6
2.2.2. Rekruttering og beskrivelse av utvalg .....	6
2.2.3. Gjennomføring av fokusgruppeintervju .....	8
2.2.4. Transkribering .....	10
2.3. Dataanalyse .....	10
2.4. Forskningsetiske betraktninger .....	11
2.5. Metodekritikk .....	12
3. Forståelsen av foreldrestøttende tiltak .....	14
3.1. Ingen klare forforståelser av hva foreldrestøttende tiltak er .....	14
3.2. Assosiasjoner til begrepet foreldrestøttende tiltak .....	15
3.3. Ulike nivåer i foreldrestøttende tiltak/arbeid .....	16
3.3.1. Tiltak rettet mot alle foreldre .....	16
3.3.2. Tiltak rettet mot en mindre gruppe foreldre .....	17
3.3.3. Tilbud til den enkelte elev og foresatte .....	17
3.4 Foreldrestøttende tiltak kan ikke begrenses til 1-10 trinn .....	18
3.5. Overganger mellom oppvekstarener og i utviklingsmessige faser hos barnet/ungdommen krever ekstra innsats. ....	18
3.6. Alle foreldre har behov for støtte .....	19
3.7. Forventninger til foreldres engasjement .....	20
3.8 Barn, foreldre og familier er forskjellige .....	21
3.9 Målet med foreldrestøttende tiltak .....	23
3.10. Ansvar og grenseoppganger for den foreldrestøttende innsatsen .....	25
3.11. Balanse mellom støtte til eleven og støtte til foreldrene .....	29
3.12. Balanse mellom universelle tiltak og tiltak ved behov .....	29
3.13. Balanse mellom informasjon, forventninger og støtte .....	30
3.14. Oppsummering- forståelsen og behovet for foreldrestøttende arbeid .....	32

4. Beskrivelse av dagens praksis.....	34
4.1. Aktører og roller i foreldrestøttende arbeid .....	34
4.1.1. Foreldre .....	34
4.1.2. Kontaktlærere.....	35
4.1.3. Helsesykepleiere.....	36
4.1.4. Miljøterapeuter .....	37
4.1.5. PPT.....	39
4.1.6. Barne- og ungdomsteam .....	40
4.1.7. Kommunal psykisk helsetjeneste .....	40
4.1.8. Flyktingetjenesten .....	40
4.1.9. Politiet .....	41
4.2. Tiltak og vurderingen av disse .....	41
4.2.1. Foreldremøter / temakvelder.....	42
4.2.2. Besøksgrupper/familiegrupper .....	44
4.2.3. Miljøperm .....	45
4.2.4. Foreldrestandard og foreldreoppdraget .....	45
4.2.5. Psykologisk førstehjelp .....	46
4.2.6. Kjærlighet og grenser .....	47
4.2.7. MOT.....	48
4.2.8. Plan for implementering av skillsmissegrupper i skolen (PIS).....	49
4.2.9. Veiledning.....	50
4.2.10 Foreldrekafe`/temakafe`/dialogmøter.....	51
4.2.11. Foreldreskole .....	52
4.3. Oppsummering.....	53
4. Oppsummering.....	56
5.Referanser .....	58



# 1. Innledning

## 1.1. Oppdraget

Denne rapporten er en av totalt tre rapporter som skal utarbeides av Nord universitet til Nye Namsos kommune. Rapportene skal klargjøre kunnskapsgrunnlaget for iverksetting av kommunens tiltak som en del av deres deltakelse i Program for folkehelsearbeid i Trøndelag (2017-2022) og som en evaluering av dette tiltaket.

To av rapportene, delrapport 1 *kunnskapsoppsummering* og delrapport 2 *Kartlegging av foreldrestøttende arbeid i Nye Namsos* legges frem høsten 2019. Den siste rapporten med evaluering av erfaringer etter implementering av ny praksis for foreldrestøttende tiltak vil leveres desember 2021.

Oppdraget er beskrevet i egen samarbeidsavtale mellom Nye Namsos kommune og Nord universitet undertegnet våren 2019. Rapportene er finansiert som et oppdragsforskningsprosjekt hvor Nye Namsos har benyttet en del av sitt tilskudd fra Trøndelag fylkeskommune som deltaker i Program for folkehelsearbeid i Trøndelag (2017-2022). Dette for at Nord universitet v/ Fakultet for sykepleie og helsevitenskap kan bidra til å klargjøre kunnskapsgrunnlaget før utvikling av ny kommunal praksis for foreldrestøttende arbeid og evaluere erfaringene etter implementering.

Denne rapporten, delrapport 2, beskriver dagens erfaringer med det foreldrestøttende arbeidet i Nye Namsos kommune. Datagrunnlaget for rapporten er basert på fokusgruppeintervjuer med aktuelle grupper ansatte knyttet til grunnskolene i kommunen og foreldre. Det skulle gjennomføres inntil fem fokusgruppeintervjuer med en varighet på inntil to timer og med 5-7 deltakere i hver gruppe. Rapporten skal ifølge samarbeidsavtalen oppsummere «hovedpunkter i de ulike aktørgruppens erfaringer og synspunkter om kommunens foreldrestøttende tilbud slik dette fremstår før igangsettelse av tiltaket».

I henhold til samarbeidsavtalen har det vært en løpende dialog med kommunen ved folkehelsekoordinator Sissel Pettersen om utvalg, utarbeiding av intervjuguider og tilrettelegging for intervjuene.

## 1.2. Problemstilling

Følgende problemstilling er utgangspunktet for denne rapporten:

*Hvilke erfaringer, forståelser og vurderinger av foreldrestøttende arbeid har foresatte, kontaktlærere, helsesykepleiere og andre ansatte i grunnskolen før gjennomføring av tiltak?*

### 1.3. Begrepsavklaring

Både i samarbeidsavtalen mellom Nye Namsos kommune og Nord universitet og programplanen for Nye Namsos har det blitt benyttet ulike begreper for foreldrestøttende «innsatser». Begrepene foreldrestøttende arbeid og foreldrestøttende tilbud benyttes i samarbeidsavtalen, men programplanen som grunnlagsdokument for samarbeidsavtalen benytter foreldrestøttende tiltak. Sistnevnte begrep er også benyttet i den muntlige og skriftlige kommunikasjonen med kommunen, og er det begrepet som ble benyttet i informasjonsskrivene og intervjuguidene.

### 1.4. Rapportens oppbygning

Rapporten starter med en kort innledning hvor oppdraget beskrives og fortolkes før det kommer en etterfølgende metodedel som beskriver selve gjennomføringen av undersøkelsen. Resultat delen er delt inn i to hoveddeler «Forståelsen av foreldrestøttende tiltak» og «Erfaringer med dagens praksis». Deretter oppsummeres hovedfunn før anbefalinger til videre arbeid presenteres avslutningsvis.

## 2. Metode

### 2.1. Undersøkelsens design

Dette er en kvalitativ undersøkelse som har utforsket forståelser, erfaringer og vurderinger av foreldrestøttende tiltak fra ulike aktører i Nye Namsos kommune. Kvalitative undersøkelser bygger på teorier om menneskelig erfaring (fenomenologi) og fortolkning (hermeneutikk), og hvor målet er å utforske meningsinnholdet i fenomenet som utforskes, slik det oppleves av aktører som har erfaring med fenomenet (Malterud, 2017). Foreldrestøttende tiltak regnes som fenomenet i denne undersøkelsen.

I kvalitative undersøkelser betraktes forskerne som medprodusenter av datamaterialet. Forskere vil påvirke datamaterialet gjennom utarbeidelse av spørsmål, tolkninger og fremstilling av funn. At forskere fremstår så transparent som mulig anses viktig i kvalitative undersøkelser (Malterud, 2017). Som forskere har vi derfor forsøkt å ha et bevisst forhold til egen rolle, fagbakgrunn og tilstedeværelse gjennom hele undersøkelsen. Berg har faglig bakgrunn som vernepleier, har hovedfag i spesialpedagogikk og doktorgrad innen medisinsk sosiologi. Berg har lang akademisk erfaring og drevet flere forskning- og fagutviklingsprosjekter innen folkehelsearbeid. Ørjasæter har faglig bakgrunn som sosionom og familieterapeut, har hovedfag innen sosialt arbeid og doktorgrad innen helsevitenskap. Ørjasæter har lang arbeidserfaring som behandler innen psykisk helsevern og drevet forskning- og fagutvikling innen psykisk helse. Vi, Berg og Ørjasæter, har våre arbeidsforhold ved vernepleierutdanningen i Nord universitet og har egne erfaringer med foreldrestøttende tiltak gjennom å ha/hatt flere barn i barne- og ungdomstrinnet på ulike skoler i Namsos kommune.

### 2.2. Datagenerering

#### 2.2.1. Fokusgruppeintervju som metode for datagenerering

Foreldrestøttende tiltak har blitt utforsket gjennom fokusgruppeintervju som er en velkjent kvalitativ datainnsamlingsmetode. Fokusgruppeintervju kan beskrives som en form for gruppeintervju hvor det samles et begrenset antall individer som har en samtale med hverandre om et bestemt tema eller emne. I fokusgruppeintervjuene er forskerne opptatt av interaksjonen mellom deltakerne (Savin-Baden & Major, 2013) som en del av datagenereringsprosessen.

Det ble gjennomført fem fokusgruppeintervju våren 2019 med fem – syv deltakere i hvert intervju. Fokusgruppeintervjuene hadde en varighet mellom 90 og 120 minutter. Samtlige fokusgruppeintervju ble ledet av forskerne Anita Berg og Kristin Berre Ørjasæter. Det ble brukt halvstrukturerte intervjuguider som utgangspunkt for fokusgruppeintervjuene.

#### 2.2.2. Rekruttering og beskrivelse av utvalg

Det ble benyttet et strategisk utvalg for å rekruttere deltakere i studien. Alle aktører i undersøkelsen ble rekruttert via folkehelsekoordinator og prosjektleder Sissel Pettersen og prosjektmedarbeider Merete Haagensen Doksæter i Program for folkehelsearbeid i Nye Namsos. Aktører som ble vurdert sentrale i denne undersøkelsen var: foreldre, kontaktlærere, helsesykepleiere og andre ansatte i skolen.

#### *Fokusgruppe: Foreldre*

Rekruttering: Det kommunale foreldreutvalget i Namsos, Fosnes og Namdalseid ble kontaktet av folkehelsekoordinator eller prosjektmedarbeider i Program for folkehelsearbeid i Nye Namsos for rekruttering av deltakere. For å bli inkludert i undersøkelsen måtte foreldrene være medlem av foreldrenes arbeidsutvalg (FAU) og ha deltatt på minst ett møte. Foreldre som var ansatt som kontaktlærer eller helsesykepleier i grunnskolene i Fosnes, Namdalseid og Namsos ble ekskludert fra undersøkelsen. Det samme ble foreldre som har vært direkte involvert i prosjektet eller har hatt oppgaver knyttet til det kommunale foreldrestøttende arbeidet eller har deltatt i den kommunale arbeidsgruppen "Foreldre som forbilder, ansvarshavere og støttespillere i barn og unges liv".

Deltakere: I dette fokusgruppeintervjuet møtte 6 foreldre. De representerte skolene Jøa skole, Høknes barneskole, Høknes ungdomsskole, Namsos barneskole, Namsos ungdomsskole og Bangsund skole. De fleste deltakerne har lang erfaring med arbeid i FAU. Alle har eller har hatt to eller flere barn i grunnskolen.

#### *Fokusgruppe: kontaktlærere*

Rekruttering: Folkehelsekoordinator i Nye Namsos deltok på rektormøte og gjorde de nødvendige tillatelser med ledelsen. Prosjektmedarbeider i Program for folkehelsearbeid hadde den videre kontakten med rektorene, gjorde de nødvendige purringer og fikk avklart deltakelse med kontaktlærerne. Rektorene hadde ansvaret for å peke ut lærere som hadde kontaktlærerfunksjon på skolen og uthøre om de ville delta i undersøkelsen. Lærere uten kontaktlærerfunksjon og lærere som har deltatt i den kommunale arbeidsgruppen i prosjektet "Foreldre som forbilder, ansvarshavere og støttespillere i barn og unges liv" ble ekskludert fra deltakelse.

Deltakere: Det ble gjennomført to fokusgruppeintervju med kontaktlærere. Ett fokusgruppeintervju med kontaktlærere fra barnetrinnet og ett fokusgruppeintervju med kontaktlærere fra ungdomstrinnet. Tilsammen møtte 13 kontaktlærere fra Bangsund skole, Jøa skole, Otterøy skole, Namdalseid skole, Vestbyen skole, Høknes barneskole, Høknes ungdomsskole, Namsos barneskole og Namsos ungdomsskole.

#### *Fokusgruppe: Helsesykepleiere*

Rekruttering: Folkehelsekoordinator i Nye Namsos gjorde de nødvendige tillatelser med ledelsen. Prosjektmedarbeider i Program for folkehelsearbeid rekrutterte helsesykepleiere til undersøkelsen.

For å bli inkludert i undersøkelsen måtte deltakerne være fast ansatt som helsesykepleier i Fosnes, Namdalseid eller Namsos kommune. Videre måtte helsesykepleierne ha oppgaver i skolehelsetjenesten og gjennom sitt arbeid ha direkte kontakt med foresatte til elever i grunnskolen. Helsesykepleiere som har deltatt i den kommunale arbeidsgruppen i prosjektet "Foreldre som forbilder, ansvarshavere og støttespillere i barn og unges liv" ble ekskludert fra å delta i undersøkelsen.

Deltakere: Det ble gjennomført ett fokusgruppeintervju hvor 5 helsesykepleiere deltok.

#### *Fokusgruppe: Andre ansatte*

Rekruttering: Det er flere enn lærere og helsesykepleiere som er involvert i foreldrestøttende tiltak i grunnskolene. Folkehelsekoordinator i Nye Namsos deltok på rektormøte og gjorde de nødvendige avklaringer med hensyn til rekruttering av andre ansatte til undersøkelsen. Prosjektmedarbeider i Program for folkehelsearbeid hadde hovedansvaret for rekrutteringen av andre ansatte som i sin stilling er involvert i slike tiltak og som gjennom sitt arbeid har kontakt med foresatte til elever i grunnskolen. Ansatte som har deltatt i den kommunale arbeidsgruppen i prosjektet: Foreldre som forbilder, ansvarshavere og støttespillere i barn og unges liv" ble ekskludert fra deltakelse.

Deltakere: Fokusgruppeintervjuet bestod av 4 deltakere. Deltakerne hadde sosialfaglig kompetanse og hadde stillinger som ungdomskontakt, miljøterapeut, miljøarbeider og vernepleier. Deltakerne representerte fire ulike skoler i Nye Namsos kommune. To personer fra Program for folkehelsearbeid var observatører under fokusgruppeintervjuet.

Tilsammen har 28 personer deltatt i undersøkelsen. Da henvendelser til potensielle deltakere skjedde via kontaktpersoner i kommunen, har vi ikke oversikt over hvor mange som ble forespurt om deltakelse og takket nei. Det vi vet er at kommunen gjennomførte løpende rekruttering for å sikre representasjon fra alle aktører og en representasjon fra så mange skoler i de tre kommunene som mulig, og at det var en balanse som gjenspeilet forholdet mellom kontaktlærer i barne- og ungdomstrinnet. Utvalget kan derfor beskrives som strategisk. Basert på oppmøte kan det synes som at det er to oppvekstsentre som ikke er representert. Kun kommunale grunnskoler deltok i undersøkelsen.

Alle som deltok mottok tilpassede informasjonsskriv for å sikre fritt informert samtykke. De som ønsket å delta møtte opp til avtalt sted og tid.

### 2.2.3. Gjennomføring av fokusgruppeintervju

Samtlige fokusgruppeintervju ble ledet av forskerne Anita Berg og Kristin Ørjasæter fra Nord universitet. Inspirert av Kvale and Brinkmann (2009) ble det utarbeidet halv-strukturerte intervjuguider som forberedelse og utgangspunkt for fokusgruppeintervjuene. Intervjuguidene

inneholdt en grov skisse over temaer som skulle utforskes, samt forslag til spørsmål. Det ble utarbeidet åpne spørsmål i håp om å få frem mest mulig fylldige beskrivelser av aktørens praksiser og erfaringer.

**Tabell 1.** Eksempler på spørsmål fra intervjuguiden:

Eksempel på tema	Eksempler på spørsmål
Forståelse av foreldrestøttende tiltak	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Hvordan forstår dere «foreldrestøttende tiltak»?</li> </ul>
Rolle i foreldrestøttende tiltak	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Hvilken rolle opplever dere at dere har som foreldre/ helsesykepleiere / kontaktlærere / andre ansatte i forhold til foreldrestøttende tiltak i skolen?</li> </ul>
Praksis av foreldrestøttende tiltak	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Hvordan foregår det foreldrestøttende arbeidet i dag?</li> <li>• Hva gjøres, hvem er involvert og hvordan fungerer dette samarbeidet?</li> <li>• Hva vurderer dere fungerer godt og hva er forbedringspotensialet?</li> </ul>
Kjennskap til andre foreldrestøttende tiltak	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Er dere kjent med foreldrestøttende tiltak som dere mener kunne vært hensiktsmessig å implementere i Nye Namsos kommune?</li> <li>• Evt. hvilke tiltak er dette og hvorfor synes dere at disse tiltakene er interessante/aktuelle?</li> <li>• Hva må tilrettelegges for at tiltakene kan iverksettes?</li> <li>• Hva kan være barrierer for å igangsette slike tiltak</li> </ul>

Vi innledet forskningsgruppeintervjuene med å presentere vår rolle i prosjektet og informere om forskningsoppdraget gitt av Nye Namsos kommune, hva datamaterialet skulle benyttes til, hvordan datamaterialet ville bli behandlet og presentert. Det ble også informert om fokusgruppe som metode, deltakernes forskningsetiske rettigheter og forskernes forskningsetiske ansvar og plikter. Videre ble det informert om at det ble tatt lydopptak av fokusgruppeintervjuene med digital opptaker. Skriftlige samtykkeskjema<sup>1</sup> ble innsamlet før fokusgruppene ble gjennomført.

Fokusgruppeintervjuene med helsesykepleiere, kontaktlærere og andre ansatte ble gjennomført på dagtid, mens fokusgruppeintervjuet med foreldre ble gjennomført på kveldstid.

Fokusgruppeintervjuene ble gjennomført enten på Nord universitet, Campus Namsos eller i kommunale lokaler.

Vi planla fokusgruppeintervju som skulle være fleksible og samtalepreget. For å kunne få til en god dialog i fokusgruppene, ble det viktig at vi improviserte spørsmålsrekkefølgen fra intervjuguiden. Selv om aktørene skulle forholde seg til noenlunde de samme temaene og spørsmålsformuleringene, ble

<sup>1</sup> Utdelt sammen med informasjonsskrivene i rekrutteringsprosessen

spørsmålene tilpasset deltakerne i de enkelte fokusgruppene. Videre ble oppfølgingsspørsmål benyttet aktivt underveis for å få aktørene til å utdype sine svar ytterligere.

#### 2.2.4. Transkribering

Når fokusgruppeintervjuene var gjennomført ble lydfilene sendt til en ekstern transkriptør som omgjorde lydfilene fra den digitale lydopptakeren til tekst i Word. Lydopptakene ble transkribert ordrett for å holde transkripsjonen så virkelighetsnær som mulig og for å øke påliteligheten av forskningen. For å unngå gjenkjenning av deltakerne knyttet til dialekt, ble alle dialoger omgjort til bokmål. Deltakernes navn i hvert fokusgruppeintervju ble av transkriptør omgjort til bokstavene A-F, mens forskerne fikk bokstavene K og L. I denne rapporten har vi kun valgt å synliggjøre hvilken deltakergruppe utsagnene eller dialogene fremkommer fra. Det betyr at når det er enkeltpersoner som vi siterer, skriver vi; en av miljøkontaktene beskriver/erfarer osv. Når en dialog er gjengitt hvor det er flere forskjellige stemmer involvert fra deltakergruppen har vi valgt å skille stemmene med mellomrom i teksten, i stedet for å knytte utsagnene gjennomgående til enkeltpersoner. Videre er sitatene som benyttes i rapporten noe «språkvasket» for å øke lesbarheten og fjerne noe muntlig språk. Eksempelvis når man begynner på en setning, for så å stoppe opp for å tenke seg om og deretter omformulere seg med en ny.

Hvert intervju omfattet i gjennomsnitt ca 30 sider tekst, noe som ga et datamateriale på tilsammen 148 sider.

#### 2.3. Dataanalyse

For å analysere datamaterialet valgte vi å gjennomføre en tematisk analyse inspirert av Clarke, Braun, and Hayfield (2015). En tematisk analyse er ikke koblet til en bestemt teoretisk ramme, og kan derfor brukes innen forskjellige rammer. Vi har valgt en konstruktivistisk tilnærming som forståelsesramme i denne undersøkelsen og hvor man tar utgangspunkt i at kunnskap konstrueres gjennom sosial interaksjon. Dataanalysen har dermed ikke et mål om å forklare årsakssammenhenger, men heller klargjøre hvordan ulike aktører forstår, erfarer og vurderer foreldrestøttende tiltak.

Å gjennomføre en tematisk analyse følger ikke en lineær prosess hvor forsker beveger seg fra en fase til den neste, men er heller en tilbakevendende prosess, hvor forsker basert på hva som er behøvelig beveger seg frem og tilbake mellom alle fasene (Clarke et al., 2015). For å beskrive analyseprosessen har vi valgt å synliggjøre dette i fem faser. Vi må likevel påpeke at vi gjennom hele analyseprosessen har vekslet mellom de ulike fasene.

Data analysen ble gjennomført i 5 faser:

1. *Å bli familiar med datamaterialet:* Dette innebar at vi leste gjennom intervjuene flere ganger for å få en overordnet forståelse av helheten i materialet. Hver for oss noterte vi tanker og refleksjoner underveis i lesingen. Vi forsøkte å holde oss så nær teksten som mulig. Dette for

å søke forståelse for det sentrale budskapet i hvert intervju, men også i materialet som helhet.

2. *Generering av innledende meningsenheter*: Det vil være vanskelig å forholde seg til hele datamaterialet på en gang. I dette analysetrinnet valgte vi derfor å bryte opp intervjuteksten i mindre deler. Vi gjennomførte møter hvor det ble diskutert hva vi syntes var spesielt interessant fra hvert av intervjuene basert på problemstillingen og hadde innledende samtaler om hvordan funnene kunne forstås. Vi identifiserte og avgrenset meningsbærende meningsenheter som vi visualiserte i tankekart og tabeller ved hjelp av programvaren Mindjet MindManager (Corel Corporation, 2019).
3. *Å lete etter tema*: I dette trinnet sammenfattet vi meningsenhetene.
4. *Å definere, revurdere og navngi temaer*: Å formulere overgrepene tema var en prosess. Som forskere pendlet vi mellom del og helhet, hvor vår forforståelse endret seg i takt med at ny forståelse tredde frem (Alvesson & Skoldberg, 2008). Vi stilte spørsmål til materialet. Dette bidro til å skape ny forståelse og nye perspektiver. For å få en forståelse av aktørenes praksiser og erfaringer, med de lag og dimensjoner som fantes, formulerte vi tematiske setninger. Eksempler på slike setninger var: Alle foreldre har behov for støtte; Barn, foreldre og familiar er forskjellige; Ingen klare forforståelser av hva foreldrestøttende tiltak er.
5. *Å skrive fram en forståelse*: Skrivning er en integrert del av dataanalysen og ikke noe som kun kan gjøres på slutten (Braun & Clarke, 2006). I siste analysefase skulle likevel rapporten ferdigstilles. Van Manen (1997, p. 111) understreker at selve skriveprosessen er avgjørende for tolkningsarbeidet. Det ble gjennomført flere skrivemøter for å lage et rammeverk for rapporten. I følge M. Van Manen (2014) så er skrivning metoden i (fenomenologiske) kvalitative undersøkelser, og at det er gjennom skrivningen at forskeren har mulighet til å skrive fram forståelsen av materialet. Dette var gjenkjennende for denne undersøkelsen.

## 2.4. Forskningsetiske betraktninger

Før undersøkelsen kunne gjennomføres ble det sendt søknad til Norsk senter for forskningsdata (NSD), der fremgangsmåte og intervjuguider ble vedlagt. Undersøkelsen ble godkjent av NSD (NSD, 2019/987669) i april 2019. NSD understreket at intervjuene måtte gjennomføres på en slik måte at personopplysninger som kunne identifisere enkeltelever og at andre taushetsbelagte opplysninger ikke ble etterspurt i fokusgruppeintervjuene. Undersøkelsen har blitt gjennomført i tråd med NSD's kriterier, retningslinjene fra den nasjonale forskningsetiske komite` for samfunnsvitenskap og humaniora (National Committee for Research Ethics in the Social Sciences and the Humanities, 2016) og forskningsetiske retningslinjer for Nord universitet (Nord universitet, 2018). Transkripsjoner med ekstern honorarperson ble regulert av en egen databehandler avtale mellom vedkommende og Nord universitet for å sikre forsvarlig behandling av personopplysninger i prosjektet.

Å delta i undersøkelsen var frivillig og basert på fritt informert samtykke gjennom skriftlig og muntlig informasjon om undersøkelsen. Dette skjedde gjennom at alle mottok tilpassede informasjonsskriv fra våre kontaktpersoner i kommunen. Når de møtte til intervju ble det gjentatt at deltakelsen var frivillig og at de når som helst kunne trekke sitt samtykke uten negative konsekvenser. Ethvert forskningsprosjekt kan innebære en risiko for deltakerne (Ruyter, 2003). Denne undersøkelsen vurderes likevel å ha liten risiko eller belastning for deltakerne, særlig med tanke på at gjennom



deltakelse får aktørene i undersøkelsen mulighet til å bidra til videreutvikling av kommunens foreldrestøttende arbeid. Gjennom åpne spørsmål til hele gruppen regulerte også deltakerne selv hvilke spørsmål de ønsket å svare på og hvor mye de ville å si selv. Kun oppfølgingsspørsmål kunne være adressert til enkeltpersoner.

Alle aktører i undersøkelsen ga tillatelse til bruk av lydopptak av intervjuene.

## 2.5. Metodekritikk

På oppdrag fra Nye Namsos kommune ble det etterspurt å utforske erfaringer, praksiser og vurderinger av foreldrestøttende tiltak. I fokusgruppeintervjuene oppdaget vi dog at tiltak som begrep kan ha snevret inn aktørenes forståelse av hva som kan forstås som foreldrestøttende «innsatser». Tiltak som begrep kan oppfattes som spesifikke aktiviteter, eksempelvis ulike programmer hvor hensikten er å øke barn og unges livsmestring, psykisk helse og mot til å si nei til rusmidler m.m. Det kan derfor være fare for at denne undersøkelsen har underkommunisert interessen for å få tak i praksiser og erfaringer der den daglige usystematiske foreldrestøttende innsatsen blir gjort av ansatte og foreldre. Det kan hende at vi i større grad har fått tak i den daglige usystematiske innsatsen om vi som forskere hadde benyttet foreldrestøttende arbeid i stedet for foreldrestøttende tiltak

I fokusgruppeintervjuene ble vi også oppmerksomme på at enkelte aktører hadde fortolket informasjonsbrevet som ble sendt ut bokstavelig, hvor vi hadde tydeliggjort at hensikten med prosjektet var støttende tiltak med mål om å stryke barn og unges psykiske helse og rusforebygging. Dette skjedde da vi hadde referert til den overordnede målsetningen for Folkehelseprogrammet nasjonalt. Vi ser i ettertid at dette kan ha ført til at deltakerne har begrenset sine svar innrettet mot elever og familier som allerede har utfordringer, og at undersøkelsen på denne måten ikke har fanget opp alle aspekter knyttet til primærforebyggende arbeid rettet mot alle foreldre i grunnskolen.

I den følgende delen vil vi presentere resultatene fra undersøkelsen.



### 3. Forståelsen av foreldrestøttende tiltak

#### 3.1. Ingen klare forforståelser av hva foreldrestøttende tiltak er

Det første spørsmålet i fokusgruppeintervjuene var å avklare hva deltakerne forstår med begrepet «foreldrestøttende tiltak». Her fremkommer det tydelig at de fleste aldri har hørt ordet/begrepet før de leste dette i informasjonsskrivet til undersøkelsen. Følgelig var «foreldrestøttende tiltak» heller ikke et begrep de selv benyttet i dagliglivet.

Siden begrepet var ukjent hadde flere på eget initiativ gjort sin egne «undersøkelser» før de kom på fokusgruppeintervjuet nettopp for å finne ut hva «foreldrestøttende tiltak» er. Dette hadde de enten gjort gjennom å gjøre søk på google eller ved å spørre/ta opp dette med kollegaer på arbeidsplassen eller med andre foreldre i lokalt FAU. Et hovedfunn i forhold til forståelsen av hva som legges i «foreldrestøttende tiltak» er derfor at dette er et ukjent begrep og som ikke benyttes av utvalget i denne undersøkelsen. Oppstarten av intervjuet med kontaktlærere fra barnetrinnet illustrere dette:

*K: Ja for det er jo foreldrestøttende tiltak som er fokus for oss i dag. Så da er egentlig første spørsmålet **hva tenker dere når dere hører ordet foreldrestøttende tiltak?** Hvilke assosiasjoner... det her er fritt altså.*

*A: Jeg må være ærlig og si at når vi fikk den undersøkelsen så var vi flere som måtte google foreldrestøttende tiltak i Namsos kommune. Ja. For vi var ikke helt sikre på hva var det den undersøkelsen var for.*

*B: Det var likens hos oss. Eller vi googlet ikke vi da, så vi sitter nå her like... som et spørsmålstejn. Men, vi var veldig usikre ja. Vi tok det opp på team og vi var ikke helt sikre på hva det var som egentlig dere mente med det da.*

*K: Men hvis dere skulle prøve å gi det et innhold selv da, sånn hva tenker dere at det er for noe da? Hva kan det være liksom?*

Miljøterapeutene i undersøkelsen hadde også samme reaksjon, men kom raskt inn på at de ikke var kjent med at dette kunne være noen systematisk arbeid på kommunalt nivå:

*L: Er det et ord dere bruker, liksom? Eller hva tenker dere på når dere hører det? Er det fremmed, er det kjent, er det... hva assosierer dere med det?*

*C: Nei det er ikke et ord som er så... det er ikke et ord vi bruker tenker jeg..(...)... i hvert fall ikke i noe sånn systematisk jobbing, det tror jeg ikke. Jeg tror det er litt sånn tilfeldig hvordan det praktiseres, at det blir veldig enkeltindivid... ja, tror jeg da. Altså vi har jo noen ting på min skole som vi på en måte har fokus på opp imot for eksempel foreldremøter, nettvett for eksempel da. Men, det er jo på min skole fordi at kanskje jeg har hatt det fokuset? Men det er ikke noe som kanskje alle har? eller det vet ikke jeg. Sånn at det er kanskje mange ting som gjøres på ulike arenaer i forskjellig grad, men kanskje ikke at det er i noe sånn system da. Jeg har nå litt spørsmål selv jeg da. For jeg tenker litt sånn... er det lagt noen rammer eventuelt, for hvordan dette her skal organiseres? Er det en frivillig greie eller er det noe som man skal møte opp på? Skjønner dere hva jeg mener med det? Altså hvis det hadde vært sånn*

*foreldremøte som ble arrangert på 1. trinn, foreldreskole for eksempel, er det obligatorisk, eller er det ikke?... skjønner dere hva jeg mener? Er det lagt noen rammer for det, hvordan det er tenkt, eller er det sånt som vi skal snakke høyt om [nå]?*

Slik det beskrives her oppfattes foreldrestøttende tiltak som noe som varierer mellom skoler og er knyttet til lokale engasjementer og behov ved den enkelte skole. Det erfares heller ikke at det finnes noen klare rammer for slike innsatser når det gjelder innhold og organisering.

Selv om foreldrestøttende tiltak ikke var et etablert begrep var engasjementet stort knyttet til det å utforske hva dette begrepet kunne bety basert på å være ansatt eller forelder i Nye Namsos kommune Under følger en gjennomgang av hva deltakere knyttet til begrepet under fokusgruppeintervjuene.

### 3.2. Assosiasjoner til begrepet foreldrestøttende tiltak

Undersøkelsen viser at det ikke er noen klare skillelinjer mellom de ulike deltakergruppene når det kommer til konkrete assosiasjoner på begrepet «foreldrestøttende tiltak». Mange resonnerer på selve ordene i begrepet, og hvor foreldrestøttende tiltak forstås som «noe som gjøres for å støtte foreldrene i å være gode og trygge foreldre for sine barn og ungdommer». Dette kan være rettet mot behovene til enkeltelever og deres familie og/eller til hele klasser eller årstrinn. Det var helt klart flest assosiasjoner til førstnevnte gruppe, altså enkeltelever og foreldre med et konkret behov for støtte i en konkret situasjon. Altså, at foreldrestøttende tiltak sees som et hjelpetiltak. Når man skal konkretisere dette nærmere nevnes ulike aktiviteter, arenaer og aktører. Det er altså en skillelinje mellom tiltak på individnivå hvor assosiasjoner er knyttet til den enkelte elev og derigjennom hennes/hans familie på individ-/gruppenivå når utfordringer oppstår i dagliglivet, og tiltak, aktører og aktiviteter som iverksettes ut fra et mer forebyggende perspektiv på gruppe og populasjonsnivå rettet mot foreldre med elever i grunnskolealder generelt sett.

På populasjonsnivå med alle foreldre som målgruppe nevnes særskilt ulike former for foreldremøter, i klassen eller på klassetrinnet og såkalte storforeldremøter. Det fremkommer som at det er en konsensus forståelse på hva storforeldremøter er, selv om det ikke fremkommer klart akkurat hvilke typer møter dette er. Denne manglende avklaringen må sees som en forskningsmessig svakhet i undersøkelsen.

Det som fremkommer klart er at det er hensikten og/eller foreldrenes utbytte i form av opplevd støtte som avgjør om noe defineres som foreldrestøttende i den forstand at det kan «hjelpet foreldrene med det de har behov for». Dette betyr eksempelvis at skole-hjem samarbeid i form av foreldremøter kan oppleves som foreldrestøttende for noen, mens det ikke trenger å oppleves slik for andre. Det poengteres at dette også vil kunne variere ut fra elevens alder og foreldrenes behov. I tillegg er dette også knyttet til den aldersmessige utviklingen til eleven, og den ytre påvirkningen eleven utsettes for i sitt oppvekstmiljø.

Videre ser vi at det er en tidsdimensjon i forståelsen av foreldrestøtte. Foreldrestøtte kan forstås som forebyggende og i et langtidsperspektiv ved at foreldrene erfarer at ulike aktiviteter og tiltak gjør dem tryggere i foreldrerollen. Mens foreldrestøtte også oppfattes å være i samtid gjennom konkret gjennom bistand, veiledning og hjelpetiltak i utfordrende situasjoner for foreldrene her og nå.

### 3.3. Ulike nivåer i foreldrestøttende tiltak/arbeid

Materialet fra fokusgruppene viser at det skilles mellom tre nivåer for foreldrestøttende tiltak; tiltak rettet mot alle foreldre, tiltak rettet mot en mindre gruppe foreldre<sup>2</sup> og tiltak rettet mot den enkelte elev og hans/hennes foresatte.

Nedenfor følger en gjennomgang av disse tre nivåene

#### 3.3.1. Tiltak rettet mot alle foreldre

Dette forstås som det **organiserte tilbudet** man har gjennom skolen og skolehelsetjenesten hvor målgruppen er alle elever og foreldre, og som reguleres gjennom nasjonale og/eller kommunale retningslinjer, bestemmelser, systemer og ordninger. Altså, det tilbudet som deltakerne mener skal være likt til alle elever og foreldre uavhengig hvilken skole man er tilknyttet. I folkehelsemessig språkdrakt tilsvarer dette det som beskrives som universelle foreldrestøttende tiltak. Universelle i den forstand at de har alle foreldre som målgruppe.

Skole-hjem samarbeid gjennom foreldremøter i klasse og på trinn, samt temakvelder hvor alle inviteres fremkommer her som tydelige foreldrestøttende tiltak.

Som tiltak rettet mot alle foreldre nevnes også tilbud foreldre kan ha tilgang til på kommunalt nivå, organisert utenom skolen. Eksempelvis kommunale lavterskeltilbud og rådgivnings- og veiledningstjenester foreldre kan ha tilgang til i andre etater enn oppvekstetaten.

Foreldreorganiserte aktiviteter organisert gjennom ulike foreldreutvalg i skolen (regulert av forventninger i opplæringsloven med tilhørende forskrifter) er også en del av dette nivået. Eksempelvis såkalte «storforeldremøter» og andre oppgaver FAU er pålagt lokalt.

Videre forstås også universelle tilbud/tiltak som leksehjelp og skolefritidsordning. Slike tiltak/tilbud ble kun nevnt av foreldre, og ikke i intervjuene med fagpersoner.

Overordnet synes målsetningen her synes å være tilrettelegging for gode skole- og oppvekstmiljø samt styrking av foreldrene i foreldrerollen, men som vi ser forstår foreldre også her tiltak som gjør det lettere for dem å være foreldre, og hvor tilsyn og leksehjelp til barna deres oppfattes som en støtte for dem som foreldre.

Innholdsmessig er dette nivået preget av å gi foreldrene tre typer informasjon, samt at konteksten denne informasjonen har lite rom for, og tid til, dialog:

- *Informasjon om skolen som system og praktisk organisering foreldrene bør kjenne til, slik som rutiner og systemer. Herunder også informasjon fra andre aktører, slik som skolehelsetjenester og andre aktuelle aktører.*
- *Klargjøringer av skolens forventninger til foreldrene.*

---

<sup>2</sup> Evt. elever og foreldre sammen eller parallelt

- *Informasjon skolen mener det er nyttig for foreldre å få slik at de kan utfylle sin foreldrerolle på best mulig måte.* Denne typen informasjon er ofte rettet mot bestemte tema, og er alderstilpasset. Eksempelvis informasjonsmøter hvor ansatte ved skolen og/eller eksterne krefter orienterer om aktuelle tema som mobbing, nettvett og rus.

### 3.3.2. Tiltak rettet mot en mindre gruppe foreldre

**Det organiserte tilbudet** og praksisen man har ved den enkelte skole omtales også i intervjuene. Det er ulike tilbud på de ulike skolene og tilbudene kan også være organisert på ulike måter ved den enkelte skole.

Slike tilbud kan være opplegg/møter basert på innmeldte behov eller konkrete situasjoner som har oppstått. Dette er gjerne meldt inn enten direkte fra foreldre eller via kontaktlærere. Bruk av ulike programmer som foreldreskole i 1 trinn, «kjærlighet og grenser», «psykologisk førstehjelp», faller også inn her. Disse programmene er utviklet for ulike bestemte formål, noen er standardiserte, lisensierte og krever bestemt kompetanse for å gjennomføre, mens andre er lokalt utviklet og/eller tilpasset til den enkelte kommune/skole. Slike tilbud fremkommer som basert på lokale engasjement og behov. Noen av disse tilbudene er kun rettet mot elevene. Andre tilbud er rettet mot elevene, men hvor foreldrene inkluderes inn. En siste gruppe tilbud er kun rettet mot foreldrene.

Tiltak rettet mot en mindre gruppe foreldre varierer altså avhengig av hvilken skole man er tilknyttet, men også av hvilke ressurser og fagpersoner den enkelte skole har tilgang til. Eksempelvis har flere skoler andre yrkesgrupper enn lærere i skolen og dette vil kunne ha en betydning for samarbeidet hjem-skole og tilbudet til den enkelte elev på skolen. Videre er utvikling av lokale tiltak og implementering av programmer ofte initiert, og avhengig av, enkelt ansattes faglige engasjement og kompetanse. Eksempler på det er innføring av programmer som «Kjærlighet og grenser» og «psykologisk førstehjelp».

### 3.3.3. Tilbud til den enkelte elev og foresatte

Dette er den hjelp og støtte foreldre kan få til utøvelse av foreldrerollen for sitt eget barn. Denne oppfølgingen kan både være knyttet til utfordringer som foreldre erfarer og som de søker bistand til hos ulike personer ved skolen, men det kan også være at skolen tar kontakt med heimen knyttet til bekymringer de har for den enkelte elevs læring, helse eller atferd.

I hovedsak er dette forhold som fremkommer i skole-hjem samarbeidet med kontaktlærer og helsesykepleier, men det kan også være ved direkte henvendelser til miljøterapeuter<sup>3</sup> i skolen. Slike foreldrestøttende tiltak kan være tilpassede avtaler basert på den enkelte elevs behov og utfordringer. Tiltakene kan eksempelvis innebære hyppigere kontakt (på telefon og fysiske møter)

---

<sup>3</sup> Med miljøterapeuter i skolen menes her fagansatte som ikke arbeider som undervisningspersonale, men som har andre oppgaver knyttet til oppfølging av elevene og som har en særskilt rolle i forhold til det psykososiale skolemiljøet. Eksempelvis kan dette være personer med helse- og/eller sosialfaglig kompetanse og profesjonsbakgrunn, sosialpedagogisk utdanning eller annen relevant kompetanse.

med fagansatte ved skolen og løpende dialog i krevende perioder. I tillegg kan dette være bistand for å hjelpe og veilede foreldre videre til andre hjelpeinstanser utenfor skolen, som for eksempel til kommunalt barne- og familieteam, barne- og ungdomsspsykiatrisk poliklinikk (BUP) og barnevern.

### 3.4 Foreldrestøttende tiltak kan ikke begrenses til 1-10 trinn.

Flere deltakergrupper i undersøkelsen, men særlig foreldre og kontaktlærere påpeker at foreldrestøttende tiltak ikke kan tenkes isolert fra 1-10 trinn. Dette er noe begge grupper fremhever dette tidlig i intervjuene.

En av foreldrene forklarer hvorfor det er viktig å tenke på foreldrestøttende tiltak helt fra barnehagen av:

*Vi skal ikke begrense oss til 1. til 10. fordi at jeg tenker at foreldrestøttende tiltak som kommer i barnehagen er jo... hva skal jeg si... da møter vi fortsatt villig opp på foreldremøtene og hvis at det er noen eksterne da så er det jo kjempebra. Og vi hadde et... det var en sånn veileder i noe PMTO<sup>4</sup>... i hvert fall i forhold til et program... det fortalte oss hva slags pedagogikk de brukte på ungene i barnehagen sånn at vi kunne velge selv om vi ville bruke det hjemme, men det var nå et åpent tilbud til alle. Og det synes jeg var et veldig godt... kanskje ikke akkurat selve verktøyet var like godt hvis man bare hadde en unge da, fordi da passet det ikke så godt fordi man skulle bruke gruppen som eksempel. Men, det syntes jeg var på en måte et godt tiltak da fordi man kunne få støtte på et så tidlig tidspunkt. For jeg tror jo at når man kommer til 7. og mobbingen allerede har oppstått så er det jo litt sent å begynne med disse tiltakene.*

Foreldrestøtte blir her ansett som noe som bør være en sammenhengende prosess og gjenstand for en helhetlig tenkning fra barnet blir født til det fyller 18 år. Foreldrestøtte er altså oppfattet som en investering, og hvor tidlig innsats er en investering som kan forebygge problemer senere i oppveksten.. Det poengteres også at man som forelder er mer mottakelig som i barnehagen og at oppmøte på foreldremøtene ikke er et problem. Forebygging og tilrettelegging for å etablere gode samhandlingsmønstre mellom barn og voksne sees her som en forebygging av mobbing.

### 3.5. Overganger mellom oppvekstarenaer og i utviklingsmessige faser hos barnet/ungdommen krever ekstra innsats.

Mens det på helsestasjonen og barnehagen er tett oppfølging, erfares overgangen til skolen som stor for mange. Dette beskrives både av foreldrene, helsesykepleierne og kontaktlærerne. Nye kontekster og utviklingsfaser gir foreldrene nye utfordringer og utløser et økt behov for støtte. Særlig beskrives overgangene fra barnehage til skole og fra barneskole til ungdomsskole som perioder som krever tilpasninger både for barn og foreldre. Det stilles da nye forventninger til dem. En av helsesykepleierne beskriver sin erfaring slik:

---

<sup>4</sup> Parent Management Training Oregon

*Ja. Jeg tror dette med å gå fra barnehage til skole... og jeg tror det er mange som blir frustrerte eller altså bekymret i forhold til første skolestarten og det skjer en atferdsendring hos ungene da, at foreldrene blir litt utrygge også. For det er en ganske stor overgang da fra barnehage til skole. Både til forventninger hos både unger og foreldre.*

Dette synspunktet følges også opp fra en av de andre helsesykepleierne:

*Jeg tenker vi snakker med foreldrene eller i forhold til dette med overgangen fra barnehage til skole, men jeg tror dette med overgangen til både ungdomsskole og fra ungdomsskolen og til videregående også er et tema. Så jeg ser i hvert fall når jeg snakker med foreldre som er frustrert over at de ikke vet hva ungdommen deres holder på med. Det er foreldre i 9. og 10. For de holder på å koble seg fra foreldrene igjen, sånn at... Og jeg tenker det er som du sier... ikke sant, jeg skjønner at foreldre etterspør i forhold til at de kobles fra når de begynner på skolen. Vi har jo et ganske sånn familieperspektiv [som helsesykepleiere på helsestasjonen] på det med barnet og barnets utvikling. Men, liksom hvor er hele familieperspektivet [her]? ... Jeg føler at på skolen der henger vi igjen.*

Et mer helhetlig perspektiv etterlyses fra helsesykepleierne. Både på barnet og ungdommens utvikling, men også i forhold til familien som enhet. Dette er en forståelse som de mener bør ligge til grunn for tenkningen om foreldrestøttende tiltak i skolen.

### 3.6. Alle foreldre har behov for støtte

Helsesykepleierne er også den gruppen som, sammen med foreldrene, er tydeligst på at alle foreldre har behov for støtte. Graden og behovet for støtte kan derimot være ulikt. Videre er de opptatt av at alle foreldre trenger trygghet:

*Jeg tror alle foreldre trenger litt støtte fra 1. til 10. Og det er det også en del foreldre som har etterspurt, hvorfor er det ikke mer når de begynner på skolen eller kommer i ungdomstiden? Når ungen er liten så er det tett oppfølging på helsestasjonen, og så er det virkelig utfordringene som starter når de blir litt eldre. Så det er på en måte dette å....(...)... hvis jeg tenker på det som er ønskelig i hvert fall. Så er det på en måte det at det hadde vært et system for hva er det alle foreldre kan få i en kommune på de ulike trinnene. Noen trenger mye støtte og noen trenger nesten ingen ting. Men, de som ikke trenger noen ting, jeg tror de også har godt av og de kjenner at de vokser litt og de mestrer de også, og kan få bekreftelse på at de faktisk gjør en veldig god jobb med ungene sine.*

Dette med at alle foreldre kan ha nytte av litt støtte og bekreftelse kommer de også tilbake til flere ganger under intervjuet, og da i forbindelse med at foreldrene selv har høye forventninger:

*Jeg tenker at det er veldig mange foreldre i dag som er usikre på foreldrerollen sin. Og helseopplysning eller tilgang på opplysning og informasjon det er det massivt av hvis man ønsker. Men så er det at alt skal være så perfekt da. Så jeg tenker at mange foreldre trenger i dag bekreftelse på at det de... den jobben de gjør er god. For mange foreldre står i vanskelige situasjoner. Småbarnsforeldre i dag... det er mye som kreves av dem. Så jeg tenker informasjon, det tenker jeg at det trenger vi ikke mer av. Jeg tenker dette her med refleksjon*



*og drøfting, det er det som skaper noe i en hvis man skal endre noe. Opplysning det går ofte inn og så går det ut andre øret hvis det ikke er noe du er veldig, veldig... brenner for. Så skal man skape noen endringer til foreldre... ja så tenker jeg at de må bli med i en prosess.*

*Jeg er enig i det. Men, det er liksom å finne ut da på hvilken måte kunne vi ha jobbet best for å få til det, det er det som er kanskje det store spørsmålet. Jeg tror det der å finne støtte i... som du sier at vi har så ulike forventninger til hva vil det si... hva forventes av meg som forelder nå, hvilke grenser skal vi ha og hvordan skal vi gjøre ting? Gjør andre det sånn? ...(...)... jeg tror det er mange foreldre som betviler seg selv da, om de gjør ting på riktig måte ut fra hvordan andre gjør det. Så dette med å trygge dem på at det de gjør er faktisk bra nok.*

*Og hva... få litt tilbakemelding på hva er det du gjør som faktisk er så bra da, eller hva er det som er vanskelig for deg når du faktisk må si det nei'et, hva er det du kjenner på da? Og så det med å få litt tilbakemelding på at jo det er faktisk... at mye av dette går under det normale, så ikke at man tenker at hjemme hos oss er det faktisk diskusjoner om det og det, og det har sikkert ikke de andre. Så er det noe med hva er normalutviklingen her også.*

Helsesykepleierne fremhever altså at foreldre kan ha en tendens til å betvile seg selv, og mangle en trygghet på at de er gode nok. For å støtte foreldrene trengs det derfor ikke mer informasjon, men arenaer hvor de sammen med fagpersoner og andre foreldre kan bli trygge i sin foreldrerollen. De mener at å understøtte slike utviklingsprosesser hos foreldrene er særlig viktig med tanke på det høye forventningspresset dagens foreldre utsettes for, og bekymringene de utsettes for gjennom dagens informasjonssamfunn.

Samtidig påpeker de også at det selvfølgelig finnes foreldre som ikke mestere foreldrerollen og som trenger adekvate hjelpetiltak, og/eller som kan være ute av stand til å ta seg av sine egne barn.

### 3.7. Forventninger til foreldres engasjement

I forbindelse med avklaring av hva foreldrestøttende tiltak i skolen kan være trekker kontaktlærere på ungdomstrinnet frem tydeliggjøring av forventningene til foreldrene:

*Jo altså foreldrestøttende tiltak... har vi det da? Jeg vet jo at på småskolen så har de jo foreldrenettverk eller foreldreskole eller et eller annet sånt noe, i 1. klassen antakelig. Og så har de Kjærlighet og Grenser i 7. Men på ungdomsskolen har vi jo ikke noe sånt. Og hva gjør vi da hadde jeg nær sagt. Og så tenkte jeg at.. eller for min egen del i hvert fall så har jeg vært veldig nøye på å fortelle foreldrene hva jeg forventer av dem, og at jeg stiller litt krav til foreldrene også, sånn på møte eller det klasseforeldremøtet på høsten da. Og så er det jo mange foreldre som sier det at ja nå holder det på å bli så vanskelig det her at jeg klarer ikke å hjelpe ungen min. Så sier jeg det er ikke det som er verken problemet eller målet, men at jeg er nøye på å fortelle dem at jeg vil at de skal være interesserte og spørre hva har du gjort i dag. De kan se på målene på planen og se... ja når det står om økosystem i naturfag da, kan du fortelle meg noe om økosystem. Det er ikke de som skal fortelle elevene, men det er elevene som skal fortelle dem. Og at det er... det med å fortelle foreldrene at vi har noen forventninger til dem, det tror jeg er ganske viktig altså. Og det er ikke først og fremst*

*forventninger på at de skal hjelpe dem, men forventninger om at de skal vise at de er interessert, vise at de synes de er dyktige og setter pris på det de gjør og vise at de på en måte har ambisjoner på egne barns vegne. Det tror jeg er litt greit å minne dem på. For jeg synes jo det at sånn elever i ungdomsskolen da tenker mange foreldre i hvert fall at nå er de så store at nå klarer de seg selv og de gjør leksene selv og sånt. Men det er jo ikke sånn*

Her forstås forventninger som en klargjøring. Altså at skolen forventer at foreldrene engasjerer seg i elevens skolehverdag og lekser. Dette forstås som at forventninger er en hjelp/påminnelse til foreldrene om å utøve sitt foreldreansvar, men også om en uttalt forventning om at foreldrene skal støtte opp under skolens hovedvirksomhet, utdanning.

### 3.8 Barn, foreldre og familier er forskjellige

Et annet aspekt som påpekes er at det er frivillig å følge rådene man får som foreldre. Nettopp dette med frivillighet, til selv å ta de valg som er best for sitt barn og sin familie fremheves også av en forelder i forbindelse med at de snakket om MOT, et program for elevene i skolen som skal hjelpe elevene til å sette egne grenser, ha mot til å si ifra og bry seg om andre:

*Ellers så synes jeg jo dette med MOT... vi forlanger at ungene skal tørre å si nei, men foreldrene tør ikke å si nei du får ikke lov til å sitte med mobilen, du får ikke lov til det. I stedet så skal vi foreldrene gjøre avtaler med skole, hverandre, alt dette her. Hvis vi skal forlange at ungene skal si nei så må vi selv tørre å si nei. Hvis vi skal få til noe sånt så er det et foreldrestøttende tiltak: hvordan får foreldrene mot selv.*

*Til å sette grenser tenker du?*

*Ja. Vi må ikke bli enige med skolen og... ja da skal vi gjøre det sånn, for min får ikke være ute lenger enn til 23.00, din får være ute til 23.30, da lager vi felles regel, istedenfor at vi har mot, vi foreldre, til å si at du blir her hjemme. Det er jeg som bestemmer. Og jeg opplever jo at enkelte skoler også er med på å lage sånne fellesregler. Det synes ikke jeg er noe foreldrestøttende i det hele tatt. Vi er enkeltfamilier, vi er enkeltindivider, vi må få lov til å være fri til å velge det vi vil.*

Selv om flere foreldre mener det er de som foreldre selv som vet hva som er best for eget barn setter de likevel pris på anledninger til å kunne få støtte til å utøve sin rolle som oppdrager både i form av å få kunnskap og en arena for å diskutere på for å finne sin egen trygghet i foreldrerollen. I følgende dialog mellom noen av foreldrene fra FAU illustrerer de hvordan trygghet i egen rolle, kunnskaper og mulighet for å reflektere over utøvelsen av eget foreldreskap henger sammen:

*Jeg har for eksempel ikke vært så veldig raus på å la ungene være med på aktiviteter fordi jeg verdsetter det med middagsmåltid, for det er da vi møtes. Og så har jeg av og til kjent litt sånn åh herregud jeg er dårlig mor nå som ikke... lar de få lov til å være med på to ting hver da. Men så er det noe med at så må man ta noen runder med seg selv og så må man være i stand til det, og så tror jeg at det er kjempeviktig å ha denne sosiale arenaen med andre foreldre sånn at man kan få diskutert det, for at egentlig så er vi... vi er ikke så uenige. Jeg tror at mange sliter med det samme. Det er greit å få vite at vi er i hvert fall ikke alene om å*

*ha disse rundene med tvil og sånne ting. Men det å kunne ha det bra selv [i foreldrerollen] det tror jeg er viktig.*

*Og så er det greit å komme inn med noen som kan si noe mer, som kan dette her på en måte eller som har det som fag eller har forsket på det ... altså noen som sier hva forskning viser. Ellers så kan jeg tenke at ok, men hun er nå bare sånn så jeg gidder ikke å bry meg om hva hun sier uansett. Men hvis du får det litt utenfra og ikke bare foreldregruppa sitter og prater, men får det litt utenfra og så vi diskuterer det etterpå så kanskje vi får inn noen, Aha, å.. det var kanskje ikke så dumt. Vi møter noen holdninger i oss selv også, og hvis vi er litt i tvil da, så bare ja... og så får vi diskutert etterpå hva synes vi egentlig om dette her. Ja, men jeg velger å holde på mitt... ok, men da er det greit. Men hm, det der var ikke så dumt, kanskje han skulle legge seg litt tidligere? Eller kanskje han ikke skal spille de spillene?*

Basert på uttalelsene fra foreldrene i denne undersøkelsen kan det synes som om at det er viktig å føle trygghet i foreldrerollen. For å oppnå dette kan man gjerne få tilbud om påfyll av forskningsbasert kunnskap fra kompetente fagpersoner, og hvor dette følges opp gjennom en mulighet for å reflektere i felleskap med andre foreldre etterpå. Dette vurderer de som nyttig for å utvikle seg til en bedre forelder. Ikke en forelder som alle andre og som følger fellesregler bestemt i klassen, men som gjør de beste valgene for sitt eget barn gitt den livssituasjonen barnet og familien befinner seg i.

Et annet element og fundament var trygghet. Foreldrene var opptatt av at de hadde behov for å bli tatt på alvor hvis de skulle ta opp noe med skolen eller skolehelsetjenesten. Dette henger igjen sammen med å ha gode relasjoner som grunnlag for godt skole- hjem samarbeid. Nedenfor illustreres foreldrenes behovet med et par utsagn:

*Men det å bli tatt på alvor som foreldre når du ringer rektor eller skole/lærer, det tror jeg er kjempeviktig. For hvis du blir avfeid da så er kommunikasjon og foreldrestøtten helt borte.*

*Altså du skal ikke være prisgitt hvilken skole du går på, hvilken stab eller hvor engasjert rektor er. Du skal få det samme gode tilbudet uavhengig av hvor du er hen i kommunen da. For det synes jeg ikke det er i dag. Jeg synes det er veldig tilfeldig.*

Kontaktlærerne er særskilt opptatt av å etablere en god kontakt og relasjon med foreldrene. De mener at kontaktlæreren ideelt skal være en trygghet for foreldrene. En erfaren kontaktlærer forklarer dette slik:

*Men, så har jeg merket at når man da først er i et løp [er kontaktlærer for en klasse] og man blir kjent med foreldregruppa og investerer tid i starten på å informere nesten litt for mye skulle jeg til å si, så klarer man liksom i forkant at man sparer seg tid til senere. Fordi at du får ikke de der store sakene som vokser seg fullstendig ut av alt...(...)... Jeg tenker når man ser at ting begynner å utarte seg at en bare er på og prioriterer det og da får kanskje noen andre ting litt mindre vekt en stund...(...)... Men, det som jeg merker er at når en da har den kontakten med heimene når ungene sliter så blir de... bare det å bli sett og det å bli hørt og det at noen faktisk ringer og spør. Går det greit? Det i seg selv er på en måte en sånn... det tar liksom kanten av det hele da. Sånn at de føler at da er du nesten halvveis i mål. Fordi at de skjønner at vi vet om dem. Vi er på, og ser hvordan jenta eller gutten har det, og vi følger det opp*

Det er altså tryggheten i å vite at noen er der dersom foreldrene trenger det som i seg selv utgjør en støtte for foreldrene.

### 3.9 Målet med foreldrestøttende tiltak

På spørsmål om hva målet med foreldrestøttende tiltak kom svaret fra kontaktlærerne på barnetrinnet kontant:

***Men hva tenker dere er målet med sånne foreldrestøttende tiltak da?***

*Å få til et godt samarbeid. Og jobbe mot felles mål til beste for eleven.*

*Vi drar jo i lag, vi drar lasset i lag, å hjelpe og støtte den enkelte sånn at... Og dess mer samarbeid, dess bedre er det da.*

*Man må bli trygge på hverandre sånn at det går an å ta opp ting som kanskje ikke bestandig er positive da. Og det må det jo være lav terskler for kontakt begge veiene tenker jeg.*

*Det ser vi at når foreldrene blir godt kjent, blir godt sammensveist ifra 1. av så... Og målet i hvert fall til den gjengen jeg har hatt nå, nå er jeg ferdig med dem snart og har hatt dem i 6 år, en fantastisk foreldregjeng. Og det dukker jo opp ting som er touchy, det dukker opp ting som kan være vanskelig og som ikke jeg klarer å løse alene. Og da er jeg nødt til å involvere foreldrene. Og det er ikke noe problem å gjøre det fordi at jeg kan være veldig direkte, og de tørr å ta de telefonene seg imellom. Jeg kan ikke ta alt. Og det siste nå var for eksempel den nye appen med Yolo, har dere fått med dere den?*

*Nei.*

*Jeg fikk høre om den på mandags morgen. Jeg kan jo ikke sånne ting, en sånn ny mobbe-app med... man sender anonymt. Og så bare hørte jeg det ute på trappa, vi skulle ta inn disse ungene og så hørte jeg bare noen som nevnte Yolo, og da tenkte jeg... da tok jeg det der og da. Og da dukket det opp noe, ei som hadde fått høre at noen som hadde skrevet om henne negativt og så ingen som vet hvem det er, de vet at det kom fra trinnet. Og da var det... vi måtte bare informere med en gang: vet dere hva, vær så snill, snakk med ungene deres, her er det noe som skjer. Vi kan ikke ta alt og dette her er... Sant, de er 11-12 år, det har jo ikke begrep på hva de... Hvis jeg skriver sånn her så... oi, så kan jo det skje. De har jo ikke i det hele tatt peiling på konsekvensene. Så da var mye å ta telefoner rundt og... Jeg bare ga dem på en måte stafettpinnen litt, foreldrene. Dere er nødt til å hjelpe meg. Og vi hadde en sånn tøff runde før jul også, noe sånn opplegg med noe nett-greier. Jeg må koble på foreldrene. De kan ikke være sånn blinde og sitte og tro at disse ungene... Altså de har jo ikke peiling på hva de holder på med. Så alt det trekkes lenger og lenger ned [i alder], og foreldrene må på banen. Og da tør jeg som lærer å si at vet du hva, nå må dere ta grep. Jeg gjør sånn og sånn på skolen, dere må hjelpe meg.*

Oppdragelsen og elevens beste sees av kontaktlærerne som et felles prosjekt. Likevel med klare rolleavklaringer, og hvor læreren er den som stimulerer til etableringen av et samarbeid, og som sier

klart ifra hvis foreldregruppa må engasjere seg, og som forventer at de gjør det. Støtte til og fra foreldrene kan i denne forståelsen sees som to sider av samme fellesprosjekt- barnets beste.

Miljøterapeutene hadde også en lignende forståelse, men var i tillegg tydelige på at det også var viktig å ha hensyn til sosiale ulikheter i foreldregruppen, og at foreldrestøttende tiltak og foreldredrevne aktiviteter også kan virke mot sin hensikt:

***Hva tenker dere er formålet med disse foreldrestøttende tiltakene?***

*Målet må vel være tenker jeg at du klarer å utjevne litt sånn at alle ungene får forutsetninger som er gode nok ... som forberedelse til et godt og stabilt voksenliv for eksempel.*

*Og så det at du trygger foreldrene på at dette her er greit, dere gjør en god jobb og...*

*Jada, det er ikke så unormalt det som skjer hjemme hos dere for eksempel. Det kan jo hjelpe dem til å stå i situasjoner som kan være vanskelig når ungene holder på å vokse til, i større og mindre grad.*

*Men samtidig så skjer det også mange unormale ting hjemme hos en stor andel av elever, og det er det jeg er mest opptatt av. Men det er nok også fordi jeg har fokus på den gruppen hele tiden. Jeg har ikke så mye kontakt med de foreldrene hvor allting er bra...(...)... mange foreldre har jo veldig store problemer...(...)... slik jeg tolker det er jo mange av de problemer som er i et klassemiljø ofte på grunn av foreldre som selv er i en ustabil livssituasjon...(...)... Så det er liksom at det er en stor gruppe hvor alt fungerer fint. Men så er det også en stor gruppe som ikke ønsker å ta imot råd. Fordi det har jeg jo sett mange ganger på klassemøter. Så bestemmer man noen ting, og de som liksom skal være ressurs... altså de foreldrestøttende tiltak, for eksempel hvis man skal på klasseseture så er det 6 eller 7 ressurssterke foreldre som melder seg. Men, de elever som har det vanskelig og de foreldre som ikke er med på planleggingen av denne klasseseturen, de har også vanskelig med å forholde seg til de foreldrene, fordi det blir liksom litt stigmatiserende for dem at de liksom skal ta imot råd. Og det gir også en litt mystisk situasjon fordi at de ressurssterke foreldrene som jo ut fra et godt hjerte gjerne vil være der... Vi vil jo alle sammen gjerne være der for dem som har det vanskelig, men mange av de foreldrene de er jo heller ikke utdannet til å jobbe med disse problemene. Så det er liksom, når vi setter noen ting i gang, foreldrestøttende tiltak på skolen, så blir det også noen ganger sånn litt feil, altså det går i en feil retning fordi at så er det noen veldig ressurssterke foreldre som tenker ja men vi skal jo ha alle med og vi blir nødt til å sette noen klasseregler. Mens de som egentlig har behov for å være med å sette de klassereglene for å få til et godt samarbeid, de kommer ikke.*

*Så kanskje virker det litt mot sin hensikt da, at noen dominerer på en måte opplegget og planleggingen da...(...)... med gode hensikter, men at en kanskje skulle ha sett mer på den gruppa som ikke møter opp?*

*Ja for det er jo mye... (...)... jeg vet ikke om man kan kalle det klasseinndelt, men altså det er stor forskjell fordi at... Det der med like barn som leker best og sånn... men man ser jo også at de foreldre som kommer på foreldremøtene de har jo sikkert selv gått på skolen eller kjenner i hvert fall til de ressursvake foreldre og deres foreldre... altså deres besteforeldre kjenner også de ressursvakes foreldres besteforeldre. Og det gjør jo at det ligger jo også en holdning til at selvfølgelig går det sånn fordi i denne lille byen der kjenner vi jo hverandre og vi vet godt*

*om denne bestefaren, så selvfølgelig ble det jo sånn. Jeg kjenner det igjen fra jeg selv gikk på skolen også. Det var det samme da. Så tenker jeg, mange ganger så har man kanskje behov for å snakke mye med foreldrene uten at elevene kanskje var til stede allerede i oppstart, i første klasse, og så få lagt noen av disse kortene på bordet ...(...)... Det er når foreldrene kommer inn i bildet at dette her begynner å bli vanskelig, fordi da blir du nødt til å forholde deg til noe som er sårt for dem og det er da konfliktene kommer.*

*Så et viktig poeng må jo være å komme i bedre kontakt med foreldrene til unger som sliter, nå fram til dem på en annen måte enn vi klarer i dag. Noe nytenkning der.*

Som miljøterapeutene påpeker vil det være viktig å anerkjenne sosiale ulikheter og tenke kritisk på dagens praksis med foreldrestyrte aktiviteter. Samt vurdere om mer foreldreoppfølging tidlig i skolen kunne hjelpe den gruppen av foreldre som trenger det mest. Dette kan fortolkes som en presisering av at sekundærforebygging også er viktig. Særlig for de foreldrene som ikke inkluderer seg/eller inkluderes i foreldregruppen. Dette for å unngå at de universelle tiltakene forsterker de problemene de nettopp ønsker å forebygge gjennom tiltakene.

### 3.10. Ansvar og grenseoppganger for den foreldrestøttende innsatsen

Kontaktlærerne, helsesykepleierne og miljøterapeutene i undersøkelsen var alle opptatt av hvor grensen går for deres foreldrestøttende innsats, både forstått som hva som faller inn under og utenfor deres regulerte arbeidstid, samt hva de oppfatter som riktig å gjøre knyttet til de elevene og foreldre som har behov for oppfølging. Dette kan eksemplifiseres gjennom følgende uttalelse fra en av miljøterapeutene:

*Når vi skal gå inn og begynne å foreldreveilede sånn opp imot de enkelte familier så er vi jo også i gang med noe som raskt blir veldig omfattende. Vi får veldig mye informasjon, både fra eleven, men også fra foreldre. Informasjon som vi mange ganger er nødt til å gi videre, og som dermed gjør eleven veldig synlig i klassemiljøet...(...)... miljøterapeuten kom inn, plutselig så er denne ungdommen borte fra skolen i en periode, plutselig kommer barnevern... Altså det glir raskt over i noe som ikke er foreldrestøttende tiltak...(...)... det er veldig vanskelig på en ungdomsskole å veilede omkring det som er veldig, veldig vanskelig; seksuelt misbruk, alkohol, vold i hjemmet. Og det er egentlig de foreldrestøttende tiltak som jeg synes må til. Og da er det spørsmål om man skulle ha noen hjelp utenfra...(...)... Fordi at jeg er ikke sikker på at det er der min kompetanse er sterkest. Fordi det har noe med det at vi vil jo så gjerne hjelpe,.. så noen ganger står man jo der [uten at andre etater er på banen], og så sier rektor: Kan du ikke bare prøve her?*

For miljøterapeutene som har sosialpedagogiske oppgaver ved skolen erfares det uklare grenseoppganger mellom det som faller inn under deres stillingsinstruks og det behovet de erfarer elever og foreldre har på deres skole. Dette er både knyttet til at miljøterapeuten skal fylle mange funksjoner og at det tidvis skjer en oppgaveglidning både fra kontaktlærerne og helsesykepleierne til dem. Videre erfarer de at elevens og forelderens behov er større enn det de øvrige og ordinære hjelpetjenestene kan bidra med. BUP har eksempelvis lange ventelister, og miljøterapeutene opplever at eleven og foreldrene har et hjelpebehov som krever innsats her og nå.

*Jeg vet jo godt at det tar 3-5 måneder å gjøre en undersøkelse (fra BUP). Og at det med bare å finne ro i og så si ja, men nå har denne her familien fått hjelp eller veiledning [siden de er henvist videre], men når man vet at det går så uendelig lang tid før de får behandling. Det har jeg vanskelig for å slå meg til ro med, fordi du ser en forverring fra dag til dag.*

Miljøterapeutene erfarer at siden det kun er skolen som har den systematiske kontakten med eleven og familien blir det naturligvis også de som får den daglige kontakten med dem og som føler et stort ansvar i situasjonen, selv om andre hjelpeinstanser er eller skulle vært inne i bildet.

Elever med fremmedspråklig bakgrunn og deres foreldre er også en gruppe som særlig kontaktlærerne trekker frem i forhold til at de ikke føler de får gitt et godt nok tilbud.

*Jeg synes at det er ganske store utfordringer i forhold til de flerspråklige elevene våre da. Og jeg har ganske mange av dem i klassen..(..)... Altså, det er jo fordi at det er kulturforskjeller og man er vant til forskjellige ting. Og noen av dem har kanskje foreldrene heller aldri vært... gått på en skole før selv... og de kan ikke språket. De har helt andre tanker om skole enn det vi har om skole. Kanskje andre grenser også i forhold til ungene og i forhold til hva man sier til andre voksne...*

***Men har du noen tanker om hvordan de på en måte kunne ha møtt utfordringene da?,***

*Jeg tenker at vi har nå en tidspott vi også, og vi klarer ikke å gjøre alt. Men... og kanskje flyktningetjenesten kunne ha hjulpet oss å være et bindeledd der da. Og så klart at nå etterpå, etter 3 år så sitter jeg med mye erfaringer som jeg kunne tenkt meg at åh, hvorfor gjorde jeg ikke det istedenfor det..(..)... Så man lærer jo mens man opplever dette her da.*

***Men har du tenkt at noe skulle fungere bedre da som du kanskje skulle ha gjort mer av eller at andre skulle ha...?***

*Jeg tenker mer info i forhold til hva skole er, hva vi forventer. Og det går på fravær og det går på hva gjør at du kan være borte....(..)... Pluss info om lekser og forventninger til å hjelpe til med leksearbeid og... kanskje kan de ikke hjelpe til heller. Det er det også. Fordi de ikke selv kan lese og skrive.*

*Vi er mottaksskole...(..)... med en gang de kommer til byen, så er det rett inn i en mottaksklasse, og så skal de ha tilhørighet i en klasse som de bare er med når det er musikk, gym og kunst og håndverk og mat og helse. Og så er det på en måte samlet veldig mange nasjonaliteter i en gruppe. Og de har utrolig mye i ryggsekken sin. Vi får ikke vite... Altså jeg har hatt flere i klassen min, jeg får jo ikke vite en tøddel om dem, får ikke vite noe om hva de har opplevd. Alt er lagt lokk på. Så hvordan i all verden skal vi klare... Altså der er det mye arbeid å gjøre fremover tenker jeg. Så kanskje er det mulig å få gjort noe med det. Altså er det det rette å putte dem i en mottaksklasse? Kan vi gjøre noe annet med det? For det er ganske viktig at de blir inkludert.*

*Jeg tenker at det er noe misforstått taushetsplikt også i dette her, for at vi skal kunne hjelpe dem best mulig så må vi vite hvis de har noen traumer med seg. Og noen instanser vet. Og vi har ikke sjanse*

Elever med flerspråklig bakgrunn og deres foreldre er altså en gruppe som kontaktlærerne opplever det er vanskelig å ivareta på en god måte både knytte til organiseringen av undervisningen, tiden de har til rådighet og manglende samarbeid med andre kommunale instanser.

Et annet fremtredende tema hos kontaktlærerne var forståelsen av egen rolle som kontaktlærer og hvilke forventninger de opplever ligger til rollen:

*Men, jeg tenker at det ser jo ut eller kan jo virke som at det forventes at vi som kontaktlærere skal ha kompetanse på alle områder, til og med så skal vi være psykiatere og sykepleiere og kirurger og tannleger og jeg vet ikke hva det er for noe alt.*

*Syersker også..*

*Syersker og alt mulig altså. Men det med å trekke inn... å få benytte oss av fagfolk. For en del år siden så var det et sånt prosjekt, Alle har psykisk helse, som vi har god erfaring med. Men det kommer bort, blir ikke noe mer av det. Og det er jo veldig dumt da, fordi at... Og da hadde vi jo psykiatriske sykepleiere i hvert fall inn i skolen på et sånt... greit nok at det var et opplegg som innenfor en avgrenset tid. Men samtidig så... jeg følte nå at jeg lærte ganske mye av det som jeg kan bruke i neste omgang. Både i forhold til elever og foreldre. Og det med å bruke... altså å innse at ikke vi som lærere kan alt...*

*Det er noe med forventningene til oss. ...(...)*

*Det var det jeg skulle si i sted, at rollen vår har blitt så utvidet. Og det er nødvendig for det krever tid å være tett på elever og være kontaktlærer og bli godt kjent med dem, og det ønsker jo også, for det er jo sånn vi vil ha det. Men samtidig så må vi huske på hva er vår rolle oppi det også. Vi skal drive med opplæring, og det krever tid det også.*

I tillegg var det en diskusjon blant kontaktlærere om hvordan de skulle forholde seg til regulær arbeidstid hvis de samtidig skulle være tilgjengelig for foreldre.

Vi stilte kontaktlærerne spørsmål om hva slags rolle de som kontaktlærer mener de har i forhold til foreldrene og hva en forelder kan forvente av støtte for å utøve sin foreldrerolle. Kontaktlærerne hadde mange tanker om dette. Nedenfor kommer et utdrag fra dialogen mellom kontaktlærerne om hvordan de oppfattet sin rolle overfor foreldrene:

*Først så må man jo holde dem litt sånn faglig oppdatert i forhold til hva er det du holder på med faglig sett sånn at foreldrene også kan støtte læringsarbeidet hjemme. Det er nå viktig. Og så går det på trivsel, det sosiale, har man det bra eller ikke. Det må en også ha en dialog på. Det er nå grunnleggende tenker jeg.*

*Og både det at foreldrene kan spørre meg, men jeg også kan spørre dem ganske åpent om det er noe som er utfordrende. Men også at de kan gi meg råd om hvordan de for eksempel håndterer eleven i de situasjonene som er vanskelig eller positiv. Og likens at jeg kan gi tips om hva jeg har prøvd som har funket veldig bra som de også kan prøve hjemme for eksempel, at man gir og tar både den ene og den andre veien.*

*At du arbeider i samme retning.*

*Ja, sant, at det er samme ungen det handler om, og vi bryr oss akkurat like mye om den ungen alle sammen.*



*Lav terskel for å ta kontakt begge veier*

*Og da er jo relasjoner viktig da.*

Som det fremkommer her oppfatter de at deres rolle er å være et bindeledd mellom skolen og heimen, og at å etablere et godt samarbeid er avhengig av gode relasjoner, tillit og åpenhet. Et samarbeid nødvendig for å ivareta elevens beste.

Kontaktlærerne forteller at de har en god del kontakt med foreldrene etter arbeidstid. Selv om de opplever det som en nødvendighet for godt heim-skole samarbeid, opplevde de balansegangen mellom arbeid og fritid utfordrende.

*Jeg var på tur på mandags ettermiddag, og før jeg hadde kommet meg hjem igjen så hadde jeg gjennomført to samtaler på mobilen...(...)... Men det er noen altså... de ringer når de trenger det, og sånn skal det være tenker jeg. Og hvis det ikke passer så sier jeg kan jeg ringe på deg senere. Da er det greit. De trenger ikke tenke på når det er. Det eneste jeg har sagt på foreldremøte er at ikke ring meg etter 23.00, da sover jeg.*

*Men det kan være greit å sende en SMS klokka 23.00 tenker jeg.*

*Ja den er grei.*

*For det er noen ganger du tenker at du vil ha den informasjon før morgenen kommer. Hvis det er noe spesielt som har skjedd så er det veldig greit å vite det.*

*Jeg tenker at det der er veldig ulikt. Både innenfor den enkelte skole og mellom skoler... Det er noe med tradisjoner i veggene når det kommer til det å være tilgjengelig. Det er slett ikke alle som synes at det er ok å få telefoner etter klokka 4 og ikke svarer transponder og.... Og det gjør at det faktisk er litt vanskelig på arbeidsplassen også, fordi at noen gjør det og noen gjør det ikke. Og så har de en unge med en kontaktlærer og kan ta kontakt når som helst, og så får de en annen kontaktlærer på samme skole med neste unge, og så er det ikke noe ifra 4 til... For hva er egentlig kontaktlærerrollen? Er den egentlig sånn at vi skal være tilgjengelige 24/7 – nei den er ikke det. Vi er ikke betalt for det, ikke sant. Så det er noe mellom. Det blir veldig hva du selv kjenner på og hvilken kontakt du har. Og så er det også veldig ulikt hvordan foreldrene bruker deg som kontaktlærer også. Veldig ulikt, sant. Noen kunne du tenkt deg å ha hatt litt mer kontakt med, noen støtter du veldig, du kjenner at her må du gå inn og gjøre noen ting, og så er det noen du nesten ikke har annet enn disse to samtalene i året, og gjerne bare det faglige, for du får på en måte ikke... det buttrer, det kommer ikke noe, det er en sånn monolog, det er ikke noen samtale. Så det er veldig, veldig ulikt da. Og ikke så enkelt egentlig hvis at du...*

*Nei det som du sier, at det er veldig ulike grenser for kontaktlærere. For man har jo ganske heftige diskusjoner i kollegiet innimellom, en har det, når noen sier at ja men det er etter arbeidstiden. Men jaggu meg det haster jo, sier jeg sant, det må gjøres nå, det er nå dette her er aktuelt. Da er det bare å hive seg i bilen og røske med seg nøklene liksom. Så nei vi er forskjellige der.*

*Men samtidig så.... det trenger ikke være så ofte at akkurat disse sene telefonene og de heftige telefonene, det er jo mer den vanlige dialogen som er på en måte greit. Og så hvis nå det griper om seg så kan man jo regulere det.*

*Men jeg tenker det spørs hva slags gruppe du har. For et år så kan du ha at det nesten ikke er noe med verken elever eller foreldre, og så noen ganger så kan det være kjempe mye. Og du kjenner jo selv at innenfor... du skal jo undervise, du skal planlegge og alt, og da må du nesten uti.. Du kjenner at du greier ikke, altså det er bedre for deg selv og du vet at det er bedre for elevene og foreldrene å ha den samtalen på ettermiddagen eller på kvelden. Så det også er veldig ulikt. Så det er vanskelig å ha noen sånne klare rammer. Vi snakket om at vi skulle liksom ha laget et opplegg som gjelder for alle skolene så tror jeg det er kjempevanskelig.*

Et siste element til ansvar og grenseoppganger for den foreldrestøttende innsatsen var behovet for avklaringer rundt hva som skal forebygges, hvordan dette skal forebygges, hvilken kompetanse som trengs og til slutt hvordan man skal samarbeide for å lykkes med dette innad i skolen. Dette kom kanskje klarest frem i følgende uttalelse fra en av miljøterapeutene:

*Jeg skal ikke begynne å være psykolog så tenker jeg også... så skal læreren heller ikke være miljøterapeut. Så det er viktig at vi blir enige om hva er det vi skal forebygge og har vi kompetansen til å forebygge det vi skal forebygge?*

Oppsummert er altså grenseoppgangene mellom etater og innad mellom de ulike profesjonene og funksjonene i skolen viktige å få avklart. Førrende for disse avklaringene må imidlertid være en klarhet i hva man ønsker å oppnå i det foreldrestøttende arbeidet og tiltakene man velger.

### 3.11. Balanse mellom støtte til eleven og støtte til foreldrene

Det at enkeltelevener kan få direkte hjelp og selv kan ta kontakt med, eller få bistand fra helsesykepleier eller miljøterapeut på skolen beskrives som en støtte. Dette er basert på tanken om at det er elevens behov som er det viktigste både for skolen og foreldrene, og at den beste støtten til foreldrene vil være at barnet deres har det bra på skolen.

Når elevene blir eldre og går over i ungdomstrinnet opplever kontaktlærere og miljøterapeuter at de kan komme i konflikt mellom fortrolighet og lojalitet til eleven og behovet for å involvere foreldre og andre for å hjelpe eleven. Dette fremkommer særlig i de tilfellene hvor skolen erfarer eller mistenker at eleven har utfordringer og hvor de ikke ønsker å involvere foreldrene sine i dette, eller at det er forhold i heimen, eller i relasjonen til foreldrene, som er en del av utfordringsbildet for eleven.

### 3.12. Balanse mellom universelle tiltak og tiltak ved behov

Helsesykepleierne beskriver at det i deres faglige veileder tydeliggjør at de skal arbeide med universelle forebyggende tiltak. Dette synes imidlertid å være vanskelig å gjennomføre i praksis, da de opplevde at det til stadighet oppstår situasjoner som de må håndtere først:

*Det er tatt utgangspunkt i veilederen vår. Så vi jobber jo ut ifra den. Men vi jobber jo mye mer... Den sier jo noe om den universelle forebyggingen vi skal drive, men vi driver jo kanskje litt for mye brannslukning i forhold til den da. Så det er jo hele tiden denne jobbingen vår imot*

*det universelle, på en måte å nå alle, istedenfor denne her enkeltoppfølgingen vi har da med sekundær og tertiær forebygging.*

Denne brannslukkingen er imidlertid anerkjent som nødvendig av alle deltakergruppene, men de opplever at man ikke er i posisjon til å skyve fokus fremover i tiltakskjeden til å forebygge problemer før de dukker opp. Et eksempel på dette kan være denne lille historien fra foreldregruppen:

*For jeg kan jo snakke av egen erfaring, hvor vi har en klasse hvor jentene... Det har vært veldig få jenter, de er veldig forskjellige og veldig sterke individer alle på sin forskjellige måte. Det var såpass ille at vi hadde ekstraordinære møter med foreldrene til de jentene fordi at de var rett og slett kjempestygge med hverandre. Og jeg tenker hvis det hadde vært en miljøterapeut og ikke bare en helsesøster inne der som kanskje kunne ha fulgt opp enda bedre og vært til stede på skolen så hadde vi kunnet løst den konflikten mye tidligere, tatt den biten mye tidligere, før at det eskalerte og ble så ille at jentene satt og gråt i hvert sitt hjørne. Det var forferdelig. Og da synes jo jeg også at det er... liksom det er snakk om midler for å få inn en miljøterapeut som faktisk kan gjøre en god jobb, ikke bare opp imot oss foreldre men også ut imot ungene våre og faktisk ha litt informasjon og kunne bygge dem opp, tror jeg kunne utgjort ganske mye i den situasjonen som vi stod i da. Det er klart helsesøsteren gjorde en kjempejobb med at de hadde samtaler, de pratet i lag og de samlet bare jentene. Og vi foreldrene prøvde å finne på noe å ta med oss bare jentene på. Være litt på da for å få dem til å forstå at ja dere er forskjellige, men dere må faktisk respektere hverandre og prøve på å bli enige om å være uenige om forskjellige ting. Og i hvert fall ikke være stygge med hverandre. Det er uakseptabelt. Men jeg tror det at hadde vi hatt miljøterapeut kunne vi hatt muligheten til å sette inn det litt tidligere, og spesielt i den klassen her, så tror jeg mye kunne vært gjort annerledes, at vi faktisk kunne unngått den situasjonen.*

De erfarer at det i dag er slik at de ikke lykkes i å komme tidlig nok på banen, og at de ikke har ressurser nok til å ta tak i ting tidlig nok når de ser det er i ferd med å eskalere. Dette fortolker vi dit hen av både universelle tiltak rettet mot hele foreldregruppen og bistand når det oppstår situasjoner foreldrene har behov for støtte og hjelp til å ta tak i er nødvendig. I tillegg savnes det et fokus på elevens psykososiale skolemiljø i den forstand at det er noen som har universell forebygging på skolen som sin dedikerte oppgave. Dette kunne hjulpet skole og foreldre til et godt samarbeid til elevens beste. Hvis denne personen(e) samtidig har bistått ved behov for sekundærforebyggende tiltak, hadde dette muligens avverget negativ utvikling på et tidlig(ere) tidspunkt.

### 3.13. Balanse mellom informasjon, forventninger og støtte

Helsesykepleierne var den gruppen som tydeligst problematiserte balansen mellom informasjon og støtte. De mener intensjonen med foreldrestøtte er å gjøre foreldrene trygge og robuste i foreldrerollen. Helsesykepleierne diskuterer seg imellom hva som skal til for å lykkes med dette. De reflekterer over hvordan de benytter den knappe tiden de har til rådighet for å løse de oppgaver som de er pålagt gjennom sitt årshjul:

*Det er foreldremøter vi stiller opp på, men vi stiller ikke på alle. Vi ha jo valgt oss ut et par ulike klasser vi er på, og alle er jo ikke der heller...(...)*

*På rene foreldremøter når du får en halv time så er det begrenset. For du har... når du først kommer inn så er det veldig mye du ha lyst til å fortelle og orientere om. Og det er ofte store forsamlinger. Så skal man ha et tema hvor man skal på en måte bli bedre kjent med foreldrene og få i gang samtale eller en dialog da, en drøfting, så er det på en måte... kanskje må man ha litt mindre grupper enn sånne store foreldremøter i hvert fall. Og så er det litt sånn hva er det foreldrene trenger da? Det vet vi nå ikke, vi har nå aldri sendt noen spørreundersøkelse ut til dem, hva er det de ønsker, hva er det de vil?*

Her etterlyser helsesykepleierne mer kunnskap om hva foreldrenes behov faktisk er, og påpeker at de ikke vet. De benytter derfor den knappe tiden de har sammen med foreldrene til å snakke «litt om alt».

Nettopp foreldremøtet og at foreldrene blir lett passive tilhørere på foreldremøtene var et gjentakende tema. Det fremkom også at en del foreldre velger å avstå fra å delta på slike foreldremøter. Dette ble bekreftet i flere av fokusgruppeintervjuene. Det ble reflektert i stor skala over intensjon og funksjon til foreldremøtene, og alle deltakergruppene var opptatt hvordan man kunne organisere kontakten mellom skole og hjem best mulig. Det ble uttrykt at potensialet for forbedringer var stort.

Foreldrene og kontaktlærerne hadde også mange tanker om hvordan man kunne engasjere foreldrene på en bedre måte enn i dag. Særlig var de opptatt av tilretteleggingen for at foreldrene selv kunne være aktive, gjennom diskusjoner og dialog foreldrene imellom. De uttrykte flere intensjoner med en aktiv foreldregruppe. Foreldrene kan da bli bedre kjent med hverandre, de kan utveksle erfaringer og finne gjensidig støtte i hverandre rundt foreldrerollen. Samtidig vil en foreldregruppe som kjenner elvene og de andre foreldrene godt, kunne bidra til å skape et godt klassemiljø for alle. Kontaktlærerne på ungdomstrinnet reflekterte over nettopp måten man organiserer foreldremøter og utviklingssamtaler på:

*Jeg tenker det er jo litt sånn hvordan vi avholder foreldremøter og samtaler. Uansett, om det er meg eller om det er en av de andre lærerne på skolen så må vi gjøre det på en måte sånn at det faktisk er et godt møte. For har vi gode møter helt ifra begynnelsen av så vet jo foreldrene at dette her er viktig. Så det er jo innholdet i møtene (..) men vi trenger jo å sette av tid til foreldregrupper for at de skal få ha dialog på et foreldremøte, sånn at de får være med å si noe, hva de faktisk kan bidra med. For vi lærere er veldig gode til å bare øse og prate da mange ganger, og så har vi masse ressurser i foreldregruppa*

*Viktig å ha en god relasjon til foreldrene*

*Og at det kanskje er minst like viktig. Og at det.. ja det å ha kontakt med foreldrene... og da blir det lettere å ta det vanskelige også. Hvis du først har en god relasjon til dem. Det med relasjonsbygging er jo kjempeviktig i forhold til elevene og det er jo minst like viktig i forhold til foreldrene.*

Investeringer i tid og samarbeid sees altså som nødvendig for et godt skole-hjem samarbeid og for å lykkes i god foreldrestøtte og trygge foreldrene. Alle deltakergruppene i undersøkelsen understreker viktigheten av en trygg relasjon. En trygg relasjon ble ansett som en essensiell grunnmur for å skape god foreldrestøtte.

### 3.14. Oppsummering- forståelsen og behovet for foreldrestøttende arbeid

Det er to dimensjoner deltakerne knyttet til foreldrestøttende tiltak. For det første, støtte til å være trygge i foreldrerollen slik at de kan støtte opp under barnas utvikling og læring, og for det andre, tilgang til hjelp i konkrete situasjoner når de behov for dette.

Rent metodisk ser vi at vår aktive bruk av begrepet «foreldrestøttende tiltak» både i rekrutteringen og intervjuene kan ha fungert begrensende i den forstand at ordet «tiltak» lett kan assosieres til noe konkret som skal gjøres, og iverksettes når noe ikke fungerer slik som man ønsker. Altså i form av en konkret handling/intervensjon. Etter å ha gjennomgått materialet fra gruppene ser vi at ord som «foreldrestøtte» til foreldre, og «foreldrestøttende arbeid» for ansatte/kommunen kunne vært mer dekkende og gitt andre assosiasjoner. Dette bør være noe Nye Namsos kommune reflekterer over da språk som kjent skaper virkelighet.

En klarhet i hva kommunen ønsker å oppnå og valg av begreper som understøtter dette vil kunne gjøre det lettere å realisere visjonen kommunen har om «foreldre som forbilder, ansvarshavere og støttespillere i barn og unges liv» (Prosjektplan Nye Namsos 2019). Vi vil ikke gi klare råd om begrepsvalg, men ord som henspiller på samarbeid og som gir positive assosiasjoner til foreldre som en ressurs i barn og unges liv fremkommer som fornuftig. Eksempelvis vil en mer nøytral betegnelse som «skole-hjem samarbeid» på overbyggende nivå oppfattes annerledes enn «foreldrestøttende tiltak». Dette basert på at «tiltak» lett kan oppfattes som knyttet til noe som gjøres når noe ikke fungerer, og noe man gjør når det ikke går som planlagt/ønsket. Når kommunen ønsker universelle foreldrestøttende tiltak kan det å vurdere hvilke begreper kommunen ønsker å benytte seg av før de går i gang med å utvikle og implementere sin modell for foreldrestøttende tiltak.

I denne sammenheng kan det også synes hensiktsmessig å vurdere om det er nyttig å differensiere «foreldrestøttende tiltak» knyttet til ulike aktører og arenaer. Eksempelvis vil tilrettelegging for selvorganisert kontakt og samarbeid mellom foreldre skille seg fra det som er organisert i regi av kommunen/skolen selv. Likeledes vil en klargjøring av grenseoppgangene mellom skolen og andre aktører i hjelpeapparatet knyttet til barn og deres familier være fornuftig.

Videre kan en klar organisering av tiltak på system, gruppe og individnivå synes formålstjenlig. Samt at summen av foreldrestøttende tiltak ivaretar både foreldrenes behov for praktisk og emosjonell støtte, samt både langsiktige og kortsiktige behov til foreldrene slik at de kan være best mulig rustet i sin utøvelse av foreldrerollen. Praktisk støtte henspiller i denne sammenheng til det å kunne ha noen de kan kontakte og få råd veiledning fra i situasjoner hvor de har behov for dette, og emosjonell støtte som en gjennomgående støtte der de kan utvikle sin kompetanse og trygghet i å være forelder til elever i grunnskolealder.



## 4. Beskrivelse av dagens praksis

Før Nye Namsos kan utvikle, implementere og evaluere en ny felles praksis for å støtte foreldre til elever i grunnskolen har vårt oppdrag vært å kartlegge dagens praksiser og erfaringer med foreldrestøttende tiltak i Namsos, Fosnes og Namdalseid kommune. I fokusgruppeintervjuene kom det fram at mange ulike aktører er involvert og at det eksisterer et mangfold av tiltak som deltakergruppene plasserer i kategorien foreldrestøttende tiltak.

### 4.1. Aktører og roller i foreldrestøttende arbeid

Samtlige i undersøkelsen har fremhevet at foreldre, lærere, helsesykepleiere og miljøterapeuter ansatt i skolen har viktige roller i det daglige foreldrestøttende arbeidet. I tillegg nevnes sosiallærere , pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), kommunalt barne- og ungdomsteam, barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP), barnevern, politi, flyktningetjensten og kommunal psykisk helsetjeneste som aktuelle aktører når foreldrestøttende tiltak gjennomføres. Oppfatningene av hvilken rolle og betydning de overnevnte aktører har i det foreldrestøttende arbeidet varierer mellom de ulike fokusgruppene og mellom skolene som er representert i undersøkelsen.

#### 4.1.1. Foreldre

Foreldre har en viktig rolle i barn- og unges liv. Både foreldrene selv og de andre deltakergruppene i undersøkelsen fremhever viktigheten av å få støtte og veiledning for å kunne være trygge voksne, også når de står i krevende situasjoner. Flere beskriver at mange foreldre er usikre på foreldrerollen. Usikkerheten knyttes særlig opp til grensesetting i forhold til nettbruk og dataspill, håndtering av sosiale, atferds, rus, og psykiske utfordringer, tørre å være annerledes og gjøre det man selv tror blir riktig for sitt barn. Mens noen foreldre setter pris på at man i skoleregi diskuterer og hjelper foreldrene med å lage fellesregler for sine barn, opplever noen foreldre slike tiltak som lite foreldrestøttende (se kap.3.8).

Foreldrene i undersøkelsen blir i liten grad konferert i utviklingen og evalueringen av foreldrestøttende tiltak, utenom å være diskusjonspartner med kontaktlærer til foreldremøtene og gjennom bruk av miljøpermen som det kommunale foreldreutvalget har utarbeidet. Foreldrene i undersøkelsen har verv som foreldreprerentanter i Foreldreutvalget. Flere av foreldrene uttrykker stor frustrasjon over at de som representanter i foreldreutvalget i hovedsak bruker tiden på å bygge opp lekeapparat og trafikksikre skoleområdene, noe de mener er en kommunal oppgave, i stedet for å ha en mer aktiv rolle når det kommer til styrking av skole-hjemsamarbeidet og det psykososiale skolemiljøet ved de respektive skolene. Dialogen mellom tre av foreldrene synliggjør denne problematikken:

*..Jeg synes jo foreldrestøttende tiltak som tema passer bedre inn i FAU, for det er veldig mange FAU som driver og bygger opp skoleområder, og det synes jeg er en kommunal*

*oppgave. Men det er mange foreldre som står og setter opp lekeapparat i skolegården. Og da skulle man heller ha snakket om dette temaet isteden.*

*Vi har mye (Som FAU gjør) som jeg tror egentlig hører hjemme hos skoleledelsen og kommunen. Vi jobber nå for å få gjerde for å få det trafikkikkert rundt skolen. Er det foreldrenes ansvar? Egentlig ikke. Men det er vi som må være pådriver for å få det igjennom fordi at kommunen ikke har penger.*

*Kommunen har ikke penger, og da er det foreldrene som gjør det. Istedenfor at vi fokuserer på det å bli kjent og ha en sosial arena..*

Dette kan forstås som at de mener det er de sosiale tiltakene, og det psykososiale skolemiljøet som bør være fokus for FAU, men at det ikke fungerer på denne måten nå.

#### 4.1.2. Kontaktlærere

Kontaktlærere anses å ha en særdeles viktig rolle i gjennomføringen av skolens foreldrestøttende tiltak. Gjennom å være kontaktlærer er det de som har den daglige kontakten med eleven og ansvaret for å tilrettelegge for god samhandling med elevens foreldre. Kontaktlærerne mener selv at de har en dobbeltrolle i skolen. Deres hovedoppdrag er å tilrettelegge for å gi elevene en god lærings- og mestringsarena. De fremhever viktigheten av å være faglig oppdatert for å hjelpe elevene best mulig, men også for å kunne være en støttespiller for foreldrene i læringsarbeidet hjemme. De har ansvar for foreldremøtene, men flere kontaktlærere velger å dele, og også delvis delegere, dette ansvaret til foreldre og miljøterapeuten i skolen dersom de ha dette.

Gjennom tett og god kontakt med elevene opplever kontaktlærerne at de i større grad har anledning til å se eleven og dens foreldre. Dette anses som viktig da mange av deres elever beskrives å ha utfordringer i eller utenfor skolekonteksten. Samtidig opplever kontaktlærerne at det foreligger store forventninger til deres rolle. De beskriver at de i senere år har fått et utvidet ansvar for å samhandle med elevene og deres foreldre utover vanlig arbeidstid. De opplever selv å være mer tilgjengelig enn før, og dette beskrives positivt for samarbeidet med eleven og foreldrene. De beskriver at appen Transponder har bidratt til mer kontakt med foreldrene i og utenfor arbeidstid. Likevel er det en del uenighet om hvor normen for tilgjengelighet bør være (se.kap 3.10).

Kontaktlærere opplever det viktig å samarbeide med foreldre og andre profesjonelle i foreldrestøttende tiltak. Dette for å sikre at elevene blir robuste, men også at elevenes foreldre får den hjelp, veiledning og støtte de trenger for å være trygge og gode voksne. Kontaktlærerne opplever at deres kompetanse kommer til kort med tanke på oppfølgingen av elevenes psykiske, sosiale og atferdsmessige utfordringer. De ber om kompetanseheving for å håndtere slike utfordringer enda bedre. Samtidig ser de nytten av at andre yrkesgrupper, slik som helsesykepleiere, miljøterapeuter og pedagogisk-psykologisk personell blir mer synlig i elevenes skolehverdag. Flere av kontaktlærerne på ungdomstrinnet ber nettopp om hjelp og økt samarbeid fra personell med annen fagbakgrunn enn dem selv, særlig når det er snakk om utfordringer knyttet til psykiske helseutfordringer og atferdsproblemer:



*Det er jo flere og flere unger som detter ut. Og det kan være egen psykisk helse, men det kan være mor eller far eller sykdom i familien. Det er så mye. Og jeg opplever jo det at det er noe med så mange. Og det har vi heller ikke kompetanse på, og skulle ha hatt mye mer tilgjengelig (andre profesjonelle) i skolen.*

*Jeg tenker at vi som lærere.. kompetansen vår er jo å undervise i et eller flere fag. Og så har vi en del... eller er det noen sånn delkompetanse når det gjelder det med klasseledelse, relasjonsbygging, sånne ting som er viktig for å få en klasse til å fungere, det er vårt fagområde. Og det skal være vårt fagområde. Jeg skal ikke være psykiatrisk sykepleier i tillegg. Jeg skal ikke være lege for å skjønne hvor de har skadd seg hen og reparere når en gutt brekker hånda eller noe sånt. Det er ikke min jobb. Og selvfølgelig, det skjønner alle at det ikke er min jobb. Men når det gjelder sånn psykisk helse og det med atferdsproblem og dette med ditt og datt, der skal jeg kunne.. ganske mye, forventes det. Men kanskje ikke fra foreldrene, men i fra kommunen eller kanskje samfunnet eller systemet som forventer at vi skal være enormt dyktige altså. Og det er vi jo selvfølgelig, men det får da være grenser.*

Kontaktlærere som samarbeider med miljøterapeuter i skolen, opplever at dette har vært berikende for egen læring, men også som avlastning, slik at de kan konsentrere seg om undervisning og annen pedagogisk virksomhet. Kontaktlærerne opplever at miljøterapeutene sitter på en ettertraktet kompetanse i forhold til rus, psykisk helse og atferdsproblematikk, en kompetanse de som kontaktlærerne mangler. De uttrykker at tverrfaglighet i skolen er fremtiden for å lykkes i arbeidet med og rundt elevene

*Jeg tror at vi har kommet langt ved at vi klarer å tenke tverrfaglighet i skolen. For det at man får flere inn... man har flere å spille på, man har flere å diskutere med, ser det fra ulike kanter, og det har skjedd mye i løpet av liten tid [når det gjelder holdninger til andre profesjoner i skolen].*

De kontaktlærerne i undersøkelsen som ikke har tilgang på miljøterapeuter i skolen, ba om større likhet mellom skolene i Nye Namsos og ytrer et sterkt ønske om at det satses på ansettelse av sosialfaglig personell de neste årene for en helhetlig oppfølging av elevene og deres foreldre.

#### 4.1.3. Helsesykepleiere

Helsesykepleierne har en viktig rolle i skolen knyttet til opplysningsarbeidet rundt kosthold, vaksinasjon, måling og veiing. De driver PIS grupper for skilsmissebarn og psykologisk førstehjelp. Helsesykepleierne opplever derimot at det er en del uklarheter rundt deres rolle i skolen. De har en oppfattelse av at det er mange som ikke vet hva de gjør eller hva de kan bidra med:

*Jeg tror ikke alle på skolen som vet helt hva vi gjør også, at rollen vår blir litt uklar noen ganger. Sånn at jeg tror vi har en jobb å gjøre der.*

Helsesykepleierne arbeider ut fra sine årshjul. De beskriver en arbeidshverdag hvor de vanligvis har en mindre stillingsprosent på de respektive skolene. De opplever i liten grad mulighet til å drive forebyggende arbeid på grunn av små stillingsprosenter på skolene. De blir tvunget til å prioritere "må oppgaver" knyttet til eksempelvis vaksinasjon og måling/veiing. Helsesykepleierne beskrives å

være lite involvert i forebyggende/generelle foreldrestøttende tiltak ved skolene. Selv om intensjonen er at helsesykepleierne skal drive forebyggende arbeide, faller dette bort når tiden ikke strekker til. De har kun oppfølging av enkeltelever, og denne oppfølgingen skjer vanligvis på forespørsel fra foreldrene/lærere eller at elever tar direkte kontakt selv. I undersøkelsen bekrefter kontaktlærerne at helsesykepleierne er for lite tilstede på skolene, og at det dermed er vanskelig å få til godt og planlagt samarbeid:

*Vi har samarbeid med helsesøster, men hun er her altfor lite. Alt for lite tid avsatt til å være på skolen, til å prate med ungene og til å prate med oss. Det blir sånn fort før eller etter timer.*

Selv om helsesykepleierne har god erfaring med å følge barn og foreldre tett i barnehagealder, beskriver de liten mulighet til å drive aktiviteter i skolen innenfor et helhetlig familieperspektiv med den tid og ressurser de har fått til rådighet. Kontakten med foreldre er sterkt preget av enveiskommunikasjon gjennom informasjon og opplysningsarbeid, gjerne i forbindelse med foreldremøtene.

*For hvis jeg tenker på sånn tiltak, sånne generelle tiltak i hvert fall som skal nå alle foreldrene, det har vi lite av.*

I undersøkelsen ber helsesykepleierne om å få mer tid til rådighet slik at de i større grad kan oppfylle sitt mandat om å veilede familiene og drive forebyggende arbeid også i skolen.

#### 4.1.4. Miljøterapeuter

Miljøterapeuter i skolen er forholdsvis nytt. Miljøterapeutene beskriver et mangfold av arbeidsoppgaver. Deres rolle i skolen oppleves fleksibel, hvor de har handlingsrom til å forme rollen, samtidig som den tilpasses skolens behov. De blir oppfattet av samtlige deltakergrupper som særlig sentral gruppe i det foreldrestøttende arbeidet på skolene. Miljøterapeutene har en friere rolle enn lærerne, hvor de i større grad kan være tilgjengelig overfor elevene og deres familier om livet generelt. Dette bekreftes også av kontaktlærerne på ungdomstrinnet:

*Han (miljøterapeuten) tar jo også kontakt med heimen og snakker med dem. Han har en selvstendig dialog med dem om de tingene som ikke nødvendigvis er skole, men som må funke for at ungen skal ha det bra på skolen også.*

Miljøterapeutene fungerer som et bindeledd mellom skole og hjem, men har også en viktig rolle for å skape dialog mellom skole, heim og andre samarbeidspartnere. Gjennom å ha andre "verktøy" enn lærere, blir de ansett å ha spesialkompetanse på å håndtere elever og familier som har utfordringer knyttet til rus- atferd- og psykiske utfordringer. Elever som har slike utfordringer får gjerne mye negativ tilbakemelding og lite mestring i skolehverdagen. Disse elevene kan også oppleve å bli tatt ut av situasjoner gjennom «time out». Miljøterapeutene var opptatt av hvordan man kan tilrettelegge for at disse elevene får kjærlighet og opplevelser av mestring, og at det kan være behov for å se og håndtere disse elevene på en annen måte. En av miljøterapeutene snakker om viktigheten av å gi omsorg:

*Men det er jo også... man snakker om litt traumebasert omsorg så er det jo... det vi bør gjøre det er jo å gi langt mer "time in" og være sammen med dem enn de har "time*

*out". Skolesystemet gir jo "time out". Hvis du gjør sånn så får du en "time out"; da må du gå ut på gangen, så må du gå til rektor, så sender vi beskjed til dine foreldre. Det kan godt være vi ikke gjør det på den måten, men det er sånn det praktiseres. Vi lager hele tiden negative konsekvenser og "time out", og traumatiserte barn de skal ha "time in". Så mens man jobber rundt problematikken så må de ha masse kjærlighet og masse av "time in" og tid og så voksne som kan stå i det, og det er jo en utfordring å finne folk som har lyst til å jobbe med de familier og de ungdommer som har det virkelig vanskelig.*

Miljøterapeutene benyttes også som støttespillere, veiledere og samtalepartnere for lærerne rundt enkeltelever, klasser, men også i forhold til hvilken innvirkning de som lærere har på elevene. Lærere kan invitere miljøterapeuten inn i klasserommet for å observere hva som skjer. En av miljøterapeutene opplever at dette kan ha positiv innvirkning på hvordan læreren håndterer klassen:

*Det er jo ikke til å stikke under en stol at det er spesielt disse unge lærerne da som benytter seg av andre der, som ikke har grodd fast i sine ting. Og da ser jeg at... og så jobber de litt med det hvis vi kommer fram til en eller annen måte som den læreren kan jobbe videre med saken på og så ber de faktisk om observasjon i klassen. Hvorfor responderer klassen annerledes på meg enn på den læreren for eksempel? Da tenker jeg de er ganske modige disse unge lærerne som tør å gå inn i det der. Og det kan resultere i at de finner fram til årsaker til det.*

Selv om intensjonen er at miljøterapeutene skal jobbe forebyggende mot hele elevpopulasjonen, kommer det frem i undersøkelsen at flere av miljøterapeutene får mer risikooppfølging. I tillegg er miljøterapeuter spesielt ansatt for oppfølging av enkelt elever med sammensatte bistandsbehov. Alle miljøterapeuten beskriver omfattende oppfølging, veiledning og behandling av enkeltelever og familier. Mange av oppfølgingsoppgavene oppleves som svært kompliserte, noe som innebærer at føler de noen ganger går ut over sin egen fagkompetanse (se også kap 3.10).

*Grensen er jo hårfin i forhold til når det går det å være foreldrestyrte tiltak til å være behandling. Og det er jo der jeg synes det begynner å bli riktig skummelt. For jeg er ikke psykolog og psykiater.*

Flere av miljøterapeutene beskriver mye samarbeid med politi, PPT, barnevern og BUP. De opplever likevel at de blir sittende igjen med hovedansvaret ettersom de kjenner eleven og familien best. De beskriver ulike strategier for å heve sin kompetanse eller for å stimulere andre profesjonelle til å dele av sin kompetanse slik at de som miljøterapeuter kan håndtere situasjonene i sin daglige praksis:

*Hvis jeg kjenner at jeg trenger mer kompetanse, ok, så søker jeg litteraturen, da leser jeg meg opp på et emne. Og i forbindelse med dette oppmerksomt nærvær for barn og ungdom nå så har jeg havnet ofte i Danmark. Der er det mange nyttige prosjekt, og så er det noen greier som foregår på Høyskolen i Stavanger(..) Det er laget noen serier med filmer, sånne korte filmer hvor de filmer situasjoner, og det er ganske enkle grep de gjør der.*

*Vi har prøvd å få til et miljøteam som vi kaller det, fordi vi har fått en vernepleier inn som også er veldig flink, og så... Altså vi håper jo på at om 5 år så finnes det kun faglærte miljøterapeuter i skolen. Så vi har jo prøvd å ha hatt et team hvor vi sitter sammen og snakker sammen og har våre egne teammøter og skriver referat fra dem. Men ellers så tenker jeg at jeg er nesten daglig i kontakt med barnevernet, og jeg ringer også til politiet og... Så jeg*

*tenker at den terskelen for å ringe... Det er aldri noen som blir sure eller sinte på meg fordi jeg har ringt til en politimann eller fordi jeg har ringt til en psykolog. De blir aldri sure. Så det er det jeg mener at det ligger der, det skal bare samles. Hvem gjør hva og hvem har mulighet for hva? For jeg kunne godt tenkt meg at jeg på en fredag kunne ha ringt til dere [de andre som deltar i intervjuet] og drøftet noen saker, og så kunne vi ha blitt enige sammen med en helsesøster...(...)... Det finnes så mye kompetanse, men den blir brukt så tilfeldig.*

En av miljøterapeuten beskriver derimot at man har lyktes med å flytte fokus fra risikooppfølging til mer forebyggende arbeid. Dette oppleves svært fruktbart:

*Da jeg startet i denne stillingen.. så tror jeg at jeg utelukkende jobbet med enkelttilfeller. Og det har gradvis endret seg til at det er en stor del av forebygging i hverdagen min nå. Og så er det... (...)... når jeg er på skolen så har jeg veldig mange sånne korte samtaler med lærere, lærere som kommer med utfordringer vil snakke med meg om. Og så tenker jeg at... og det er jo suverent, for da når jeg jo så veldig mange flere.*

#### 4.1.5. PPT

Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) beskrives å ha en perifer rolle ved foreldrestøttende tiltak på skolene. PPT har kun enkelte kontordager på skolene, men har "hovedkontoret" sitt på Familiens hus. En av kontaktlærerne ytrer et ønske om at PPT flytter hovedkontoret sitt:

*Vi skulle gjerne ha hatt PPT på skolen, ikke på kontor i byen.*

Manglende samlokalisering, få samarbeidsmøter og begrenset kunnskap om PPT's arbeidsoppgaver beskrives som årsaker til PPT's perifere rolle. En av foreldrene uttrykker behov for at ansatte i PPT er mer synlige overfor foreldregruppen slik at instansen kan ufarliggjøres:

*Det savner jeg at sånn som BUP og PPT kommer og presenterer seg, forteller hvem de egentlig er, hva de kan hjelpe til med. For det kan virke litt skummelt, ikke sant, fordi at man vet ikke helt hva man går til. Ikke sant, hva er egentlig... hva er det en skal gjøre for noe, hva kan de hjelpe til med og... De kan jo lage seg sånne historier da om at da blir det vedtak og da blir det diagnose og da blir det... Ikke sant, du kan jo bli litt skremt. Fordi en hører jo fra andre foreldre andre steder i landet som opplever et sånt... kanskje dårlig samarbeid da i forbindelse med disse... sånt som egentlig skal være hjelpeapparat da. Så det er i hvert fall tilbakemelding i foreldregruppa hos oss da, at de ønsker egentlig at sånne som PPT kommer for eksempel på foreldremøte og presenterer seg selv på litt sånn jevnlig sånn at vi får drypp av det hele veien, sånn at du ikke glemmer av dem da, og sier litt om hvordan de kan... hvordan de jobber da, hvordan de kan eventuelt gå inn i skolen og hjelpe ungene i skolen og eventuelt hjelpe på hjemmebane og... For vi vet veldig lite om dem altså, hva de driver med.*

Kontaktlærerne på barnetrinnet uttrykker behov for tettere dialog med PPT og at de gjennomfører flere undersøkelser på skolen:

*PPT kunne jeg tenkt meg å vært mer inne og observert. Jeg lurer noen ganger på om de vet hvilken unge de har uttalt seg om, og om de har møte dem.*

Undersøkelsen viser dermed at det er et ønske og behov for å få PPT mer på banen som diskusjonspartner, men også som en aktiv part når foreldrestøttende tiltak gjennomføres på skolene.

#### 4.1.6. Barne- og ungdomsteam

I undersøkelsen kommer det fram at det kommunale barne- og ungdomsteamet anses som en aktør ved foreldrestøttende tiltak, men at det er behov for et tettere samarbeid med teamet i fremtidig arbeid med foreldrestøttende tiltak i Nye Namsos.

Barne- og ungdomsteamet beskrives å ha kunnskap om psykisk helse og rusforebyggende arbeid, men det synes å være litt usikkerhet blant deltakerne om hva barne- og ungdomsteamet gjør og når de kan kobles inn. Dette kan illustreres med dialogen fra fokusgruppeintervjuet med foreldrene:

*Barne- og ungdomsteamet.. men da må det være noe spesielt med den ungen. Og dette her skal jo ikke være noe spesielt for den ungen, men det skal jo være foreldrestøttende tiltak. Og da må det inn i foreldremøtene og da må det komme litt tidlig og ikke være generelt for alle og ikke bare fordi at du plages litt så da skal du få det tiltaket.*

*Ja, for det inntrykket vi får er at det må liksom et vedtak og PPT og dette BUP og det må være så voldsomt først hvis du skal få noe...*

*Barne- og ungdomsteamet er jo veldig lavterskeltilbud. Men det fanger ikke det generelle der de lærer seg å snakke både elevene, på skolen og å ha det inn i skolen med foreldrene og kanskje med foreldre og elever i lag eller barn og unge i lag.*

#### 4.1.7. Kommunal psykisk helsetjeneste

Psykiatrisk sykepleier er involvert i foreldrestøttende arbeid på enkelte skoler i undersøkelsen. Noen av de foreldrestøttende programmene som skolene tilbyr benytter psykiatrisk sykepleier som en av de ansvarlige for å kjøre programmet.

#### 4.1.8. Flyktingetjenesten

Da flere av skolene hadde elever som har kommet til kommunen som flyktninger ble flyktingetjenesten involvert i foreldrestøttende tiltak knyttet til disse elevene, men dette skjedde utenom skolen. Kontaktlærere uttrykte derfor frustrasjon over at informasjonsflyten mellom flyktingetjenesten og ansatte på skolen er begrenset, noe følgende hjertesukk fra en kontaktlærer på barnetrinnet uttrykker:

*Jeg tenker at det er noe misforstått taushetsplikt også i dette her. For hvis vi skal kunne hjelpe dem best mulig så må vi vite hvis de har noen traumer med seg. Og noen instanser vet det. Og vi har ikke sjanse. Det er en ting. Og det andre... for jeg får jo det dere... massevis, når de har vært i mottaksklassen en stund så kommer de til oss...(..).... kan ikke språket, bodd her i 1*

*til 1 ½ år, og så kommer de i vanlig klasse og det er ingen ressurs gitt. Ingen. Og da står de kanskje 2 eller 3 år tilbake faglig. Og det er ikke å vente annet. Og skal de sitte der i klasserommet før de skal få ordentlig hjelp – jeg synes det er så kritikkverdig altså. Fordi at vi ønsker alle å hjelpe dem best mulig, og så kommer vi ingen vei, samme hvem vi tar kontakt med så er det ikke noen ressurser å hente... har vi fått beskjed om da, men kan hende det er annerledes i andre kommuner?*

Kontaktlærere opplever i liten grad å få tilegnet seg relevant informasjon om eleven og dens familie, noe som beskrives som utfordrende i forhold til å gi elevene god undervisning, men også bidra til at de trives og blir godt inkludert i klassene. Dette skaper også utfordringer i forhold til hva og hvordan kontaktlærere skal veilede fremmedspråklige elever og deres familier. Kontaktlærerne føler ofte på en utilstrekkelighet overfor elevene, mest fordi de opplever å ikke få tilstrekkelig informasjon fra flyktningsetjenesten for at de kan utføre sin jobb best mulig. Flyktningsetjenesten ses som viktig i det videre foreldrestøttende arbeidet på skolene, men det ytres behov for at tjenesten deler mer av sin kompetanse og informasjon om elevene og familiene for at samarbeidet skal fungere optimalt.

#### 4.1.9. Politiet

Politiet oppleves å ha en rolle i rusforebyggende arbeid. I undersøkelsen ble det nevnt at politiet var mer synlige før på skolene og at det sannsynligvis er flere grunner til dette. Noen av deltakerne mente at det er personavhengig, andre mener at dette har sammenheng med at også polititjenesten har færre ressurser og tid til å drive forebyggende arbeid. I dialogen mellom kontaktlærerne på ungdomstrinnet diskuteres tilstedeværelse av polititjenesten i det rusforebyggende arbeidet.

*Før så hadde vi en lensmann i vår kommune...(...)... Kjempeflink kar, og han var så tydelig i forhold til både elever og foreldre. Der kalte han en spade for en spade og that`s it (..)*

*Politiet ja.*

*Og nå sier jo politiet at de har et opplegg som de skal rundt i klassene med, men vi ser dem aldri.*

*De har vært hos oss.*

*Jeg synes de var flinkere før.*

*De er presset på tid de også.*

#### 4.2. Tiltak og vurderingen av disse

I fokusgruppeintervjuene kom det fram at deltakergruppene er kjent med eller benytter seg av et mangfold av tiltak. Vi har valgt å kategorisere tiltakene i tre grupper: tiltak rettet mot alle, tiltak mot en mindre gruppe og tiltak til enkeltelever/familier. Mer utfyllende beskrivelser av kategoriene finnes i kapittel 3.3 i rapporten. I dette kapitlet har vi valgt å vise en oversikt over tiltakene som ble nevnt av

deltakergruppene i undersøkelsen. Videre har vi valgt å beskrive og utdype tiltak som deltakergruppene ga mer utfyllende beskrivelser av og hadde praktiske erfaringer med.

Nedenfor vises en oversikt over foreldrestøttende tiltak som har blitt fremhevet i de fem fokusgruppeintervjuene. Enkelte tiltak beskrives av alle deltakergruppene, eksempelvis foreldremøter. Noen av tiltakene, slik som *MOT*, *Kjærlighet og grenser*, *psykologisk førstehjelp* og *besøksgrupper* blir aktivt beskrevet i de fleste fokusgrupper, mens noen tiltak nevnes kun med navn, uten særlig mer utdyping. Eksempler på slike tiltak er mattekurs for foreldre, traumbasert omsorg og leksehjelp.

**Tabell 2. Oversikt over foreldrestøttende tiltak i Fosnes, Namdalseid og Namsos kommune**

<b>Tiltak rettet mot alle</b>	<b>Tiltak rettet mot en mindre gruppe</b>	<b>Tiltak til enkeltelever/familier</b>
<b>Foreldrestandard / foreldreoppdraget</b>	<b>Skolestartersamtaler</b>	<b>Traumbasert omsorg</b>
<b>Foreldrekafe`og dialogmøter</b>	<b>Foreldreskole (1. og 8.trinn)</b>	<b>PIS</b>
<b>Foreldremøter og temakvelder</b>	<b>MOT</b>	<b>Veiledning / foreldreveiledning</b>
<b>Utviklingssamtaler</b>	<b>Kjærlighet og grenser</b>	
<b>Besøksgrupper/ familiegrupper</b>	<b>Alkohol, rus og tobakk</b>	
<b>Miljøperm</b>	<b>Psykologisk førstehjelp</b>	
<b>Leksehjelp</b>	<b>Mattekurs for foreldre</b>	
	<b>Leseopplæring</b>	

#### 4.2.1. Foreldremøter / temakvelder

Alle deltakergruppene nevner at foreldremøtene var et foreldrestøttende tiltak. Det var derimot bred enighet om at foreldremøtene ikke fungerer optimalt. I undersøkelsen kommer det fram at deltakergruppene opplever at foreldremøtene har lavt oppmøte uansett skole og klassetrinn og at intensjonen om at alle foreldre deltar, ikke nås. Det tegnes et tydelig mønster hvor det er elever som aldri har sine foreldre representert på foreldremøtene og at dette gjerne er foreldre som skolen og andre foreldre ønsker å nå fram til. En av foreldrene i undersøkelsen sier følgende:

*Vi sliter med å få foreldrene til å komme på foreldremøter og det er vanskelig å finne tema som fenger. For barn og psykisk helse som tema så... prøvd det også. Det kom svært få, men de som kom var veldig engasjerte. Men det er kanskje ikke de vi hadde hatt mest behov for å snakke med.*

I fokusgruppene er det usikkerhet rundt hva som kan være bakgrunnen for manglende oppmøte, men deltakergruppene deler flere mulige forklaringer. For det første nevnes det at møtene ofte blir "styrt/ledet" av de ressurssterke foreldrene. Dette kan være uheldig i forhold til å få frem mangfoldet av stemmer og at foreldremøtene blir på de "ressurssterkes" premisser. En av miljøkontaktene har erfaringer både som miljøterapeut og som mor hvordan dette kan utspille seg:

*Jeg tenker sånn som foreldre... kan jeg bare si som mor da, at foreldremøtene som jeg har opplevd mange ganger er jo litt preget av de sterke foreldrene som dominerer møtene. Og da kan det være det at hvis jeg har et problem med at ungen min ikke vil legge seg klokka halv 9 så må jeg liksom engasjere resten av nabolaget eller andre i familien, at her må vi ha en felles ordning på at ungene skal være i seng klokka halv 9. Så det blir litt sånn moraliserende kanskje, kan oppfattes noen ganger da, at her skal vi gjøre det samme.*

For det andre beskrives møtene som sterkt preget av enveiskommunikasjon, hvor det er lite rom for dialog. En av miljøterapeutene sier følgende om foreldremøtenes form:

*De foreldremøtene kanskje fungerer mer som en sånn informasjonsarena mer enn en sånn samarbeidsarena kanskje, med tanke på det du sier om å få med alle sammen og... så er det kanskje ikke den gode toveis kommunikasjonen som preger de møtene da.*

En tredje forklaring kobles til manglende forventningsavklaring om viktigheten av at foreldre deltar på møtene. Foreldrene opplever at skolen i større grad kunne tydeliggjort at de har en forventning om at foreldrene skal møte opp:

*Å ha sånne storforeldremøter som dere sier; det er jo de samme som møter, samme gjengangerne som møter. Men det er å nå ut til foreldrene og si at vet du; dette her er det obligatorisk oppmøte, en fra husstanden er et minimum, og ikke ta den der; vi håper dere kommer.*

En fjerde forklaring er at temaene som skal diskuteres oppleves lite interessante eller blir presentert av enkeltpersoner eller fagpersoner som ikke har tematikk som sitt arbeidsområde. Behovet for en mer profesjonell ramme rundt enkelte tema blir fremhevet som viktig. Det var enighet om at samarbeidspartnere slik som skolehelsetjenesten ved helsesykepleier, miljøterapeuter, det kommunale barne- og ungdomsteamet, barnevern, politi og BUP bør benyttes som foredragsholdere og dialogpartnere på disse møtene. Overnevnte instanser/personer har praksiserfaringer og kjennskap til forskning på områdene som tematiseres. Både kontaktlærere og foreldre uttrykker et utømmelig behov for mer kunnskap og tips til hvordan de kan håndtere utfordringene elevene og deres foreldre opplever. Foreldremøtenes potensiale til å bistå foreldre til å styrke og trygge foreldrerollen blir ikke godt nok utnyttet. Nedenfor viser et utdrag fra dialogen om foreldremøter mellom foreldrene i undersøkelsen

*Eksterne foredragsholdere eller eksterne som kommer inn på foreldremøter og har.. om de har et kvarter til å fortelle litt om forskning og hva den viser og hva vi må være obs på, hva vi skal se etter. Og det med psykisk helse også. Det er kjempeviktig at det kommer inn noen som gir oss tips og råd, hva vi kan se etter, hva vi bør være obs på i heimen, i hvert fall som ungdom, det er så lett å falle utenfor. For de sitter jo på rommet sitt og spiller, men de trenger ikke å gjøre det. Det er så mye som foregår på nett som vi ikke får med oss. Men noen tips og råd på hva er det vi kan følge med...*



*Og hva en kan gjøre... verktøy. Fordi det ene er å plukke opp ting, men i hvert fall..*

*Men hva kan vi gjøre hvis vi oppdager ting.*

*Hvem kan vi henvende oss til eller hva kan vi gjøre selv som foreldre, der står man ofte litt sånn...*

*At det blir et system på foreldremøtene da.*

En siste forklaring som nevnes er at foreldremøtene rett og slett kan bli for store, hvor det kan være vanskelig å delta grunnet foreldrenes egne utfordringer. En av miljøterapeutene sier følgende:

*Jeg tenker sånn disse familiene som ikke kommer da, kanskje det er utfordringen til moren eller faren. Kanskje har man en type sosial angst sånn at dette foreldremøtet er utelukket.*

#### 4.2.2. Besøksgrupper/familiegrupper

Det fremheves som viktig at foreldrene får mulighet til å bli kjent med sitt barns vennekrets, men også barnas foreldre. Å tilrettelegge for aktivitet som muliggjør bekjentskap på tvers oppleves sentralt. Besøksgrupper/familiegrupper blir nevnt som et slikt foreldrestøttende tiltak. Det er ulik praksis rundt slike grupper, og enkelte skoler praktiserer ikke slike grupper. Kontaktlærere på barnetrinnet som ikke har slike besøksgrupper/familiegrupper ytrer et ønske om å igangsette slike grupper på sitt trinn/sin skole, mens de som har tilgang til et slikt tilbud beskriver blandede erfaringer knyttet til hvor godt dette faktisk fungerer:

*Noe som vi har hatt lyst på, er det disse besøksgruppene. Det at det er 3-4 unger som i løpet av årene ser hverandre, blir med hjem fra skolen, er en dag i lag, reiser på trening og sånne ting. Det har ikke vi, men jeg vet at andre skoler har det (..) Altså by på seg selv og ..at foreldrene blir kjent altså, sånn at de tar med (seg de andre barna) når det er fotballtrening og for dem som ikke kjører eller stiller opp når det er noe ekstra sånn. For det er jo det at en føler at en kjenner noen, at en tar ansvar også.*

*Vi har det du sier at dere mangler da. Familiegrupper kaller vi det da. Men det fungerte veldig bra i 1.klassen, men det er litt vanskelig å få det til å fungere nå. Jeg har 3.klassen nå da. Det er ikke alle foreldre som ser at...*

*nytt, nei.*

*Nei, for ungene er jo så mye i lag.*

*Det er ikke sant.*

*Men alle er ikke det, og det er noen som kanskje aldri er på besøk til noen i klassen, annet enn de tre gangene det er besøksgruppe da.*

Behovet for besøksgrupper synes å være større for førstegangsforeldre enn for flergangsforeldre. En av foreldrene fortalte at hun hadde foreslått oppstart av besøksgrupper, men opplevde ikke at dette ble særlig godt mottatt blant de andre foreldrene som hadde flere barn i skolealder:

*Vi har jo sånne besøksgrupper vi. Det holder vi på med fortsatt. Jeg var jo så dum i 1. klasse å spørre om ikke vi foreldrene skulle være med i samme slengen da for å treffes, for å bli kjent på en måte da. Men det var tydelig at de som hadde barn nr. 4 og 5 da... da.. dette har vi gjort så mange ganger før. For det blir jo litt sånn når det er førstegangsførelse på barneskolen så er vi litt sånn på og du skal liksom følge opp alt som blir sagt da. Men da følte jeg meg dum ja, virkelig dum. Det var det latterligste forslaget som var kommet.*

#### 4.2.3. Miljøperm

For noen år tilbake utarbeidet det kommunale foreldreutvalget i Namsos en miljøperm. Miljøpermen skulle bidra til økt foreldreengasjement slik at samarbeidet både internt i de enkelte klassene, på det enkelte trinnet og mellom skole-hjem ble styrket. Miljøpermen løfter frem ulike temaer knyttet til elevenes hverdag og skal være et verktøy for miljø- og klassekontaktene på barne- og mellomtrinnet. Selv om miljøpermen oppleves som et godt foreldrestøttende verktøy blant foreldrene, kommer det frem at implementeringen har sviktet. Det er usikkerhet blant foreldrene om hvor mye miljøpermen brukes, hvordan den kan brukes, hvor den finnes tilgjengelig og om den har blitt redigert i takt med utviklingen i samfunnet.

*Den miljøpermen er litt dårlig forankret i hvert fall på den skolen vi er. Så jeg tenker når staben ikke bruker den selv så skjønner ikke vi foreldre at vi skal gå inn og oppsøke den heller da og lete den... Så jeg tror... jeg synes egentlig det er et ganske god verktøy, men...*

*Men den må løftes, ja. Og så må den kanskje redigeres. Den er laget for noen år siden, men vi har jo den utviklingen som kommer her med nett og...*

Et annet forhold som fremkommer knyttet til miljøpermen er at denne kan fungere som en sovepute for skolen, og hvor de lener seg på at det er foreldrene som skal ta ansvar og sørge for at det sosiale rundt klassen fungerer. Ved kommunesammenslåingen, og etablering av Nye Namsos blir det derfor viktig å trekke grenseoppgangene mellom hva foreldrene, som miljøkontakter, skal ha ansvar for og hva de ikke skal ha ansvaret for.

#### 4.2.4. Foreldrestandard og foreldreoppdraget

Flere av aktørene snakket om at de hadde etablert egne ordninger knyttet til å tydeliggjøre skolens forventninger til foreldrene i tillegg til å ta dette opp muntlig på foreldremøter. Namdalseid barneskole hadde eksempelvis laget en foreldrestandard hvor foreldrene kunne krysse av for seg selv- som en slags sjekkliste, mens Høknes barneskole hadde små kort med forventninger om foreldreoppdraget:

*Vi har jo en egen sånn foreldrestandard vi på Namdalseid der at det går ganske sånn i klartekst ut på hva som forventes av dem at det stiller opp med, og at ungene har med seg*

*mat, at de er uthvilt og at... ja, denne biten her med lekser fulgt opp og... Og den bruker vi jevnlig og ikke bare i første, men vi tar igjen det på foreldremøter helt ut 10.*

*Jeg kom plutselig på... vi har et lite kort hos oss, det der med foreldreoppdraget. Nå er jeg litt usikker på hvor mange år vi har hatt det, 3-4 år kanskje, som vi tar opp og rektor går rundt og snakker med... var på alle møtene og... Det er sånne små enkle ting som gjør at foreldrene føler seg forpliktet til å følge opp ungene sine og ikke minst det å omtale andre sine unger positivt, involvere flere av dem som kanskje er lite involvert for å si det sånn. Det er jo ikke alle som vet hvordan de skal ta kontakt. At de ser at klassen er viktig for deres unge, det er viktig å involvere seg i andre foreldre. Så det er noe med... Og det må man ha med fra starten av og det gjentar vi hele... hvert år. Kanskje noen er flinkere til å ta det opp, det vil jeg nok tro, enn andre.*

#### 4.2.5. Psykologisk førstehjelp

Psykologisk førstehjelp blir nevnt av både foreldre og helsesykepleiere som et godt foreldrestøttende tiltak. Dette tiltaket har helsesykepleierne ofte hovedansvaret for i skolene. To av helsesykepleierne i undersøkelsen beskriver psykologisk førstehjelp på følgende måte:

*Psykologisk førstehjelp, det er et sånt verktøy vi bruker med følelser og tanker og hvordan det påvirker oss (..)*

*Psykologisk førstehjelp. Det kjører vi i 2., i 4. og i 8. Og det er jo på en måte...bakgrunnen for det det er jo på en måte å gjøre elever robuste sånn at de skal takle... For det første at de skal lære å kjenne på følelsene sine og forstå dem, og ikke minst erkjenne dem. Og så dette med å lære seg å håndtere dette her med disse motbakkene vi møter da, både i hverdagen og noen ganger blir de litt større disse motbakkene. Men på en måte at det er normalt. Det er sånn livet er. Så det er... så vi er jo litt i gang da tenker jeg i Namsos, litt sånn systematisk opp mot elevene i hvert fall. Og det er jo mange foreldre som har rost det og synes det er bra at vi setter fokus på det.*

Av foreldrene blir psykologisk førstehjelp beskrevet som et enkelt tiltak som er lett å forstå, og som raskt kan benyttes i heimen. Foreldrene opplever psykologisk førstehjelp som et verktøy hvor det på en enkel måte gis rom for å reflektere med barnet og ungdommen over følelsene som oppstår i løpet av en dag.

*Vi hadde et foredrag akkurat hos oss på foreldremøtet som faktisk var ganske vellykket og bra oppmøte, og det var dette med røde og grønne tanker og da hadde jo ungene også fått det opplegget i klassen. Det var kjemperespons både på barn og voksne dette med hvordan vi selv møter hverdagen da. Og det var spesielt... det har jo vært en guttegruppe i klassen vår som har vært veldig forskjellige. En liten gruppe med veldig forskjellige personligheter og slet veldig med å finne... Og der er det sånn at hvis du går forbi noen i gangen, kommer borti, så er det åh du skubbet meg og du var... ikke sant, med en gang. Men hvis du har litt mer sånne grønne tilnærminger da så... litt sånn åh ja... ikke sant, du bryr deg ikke så mye om det, det syntes ungene var veldig... da de gikk i 2.klassen, det syntes de... det der fungerte for da må de begynne å reflektere litt selv da på hvordan man møter ting som blir sagt eller ting som*

*blir gjort, at man kanskje... man kan velge litt hvilken måte du ønsker å ta det på da. For det er unektelig litt enklere å være en sånn grønn person da som går litt rundt naiv og godtroende enn det er hvis du går og kjenner hele tiden på at åh du så på meg sånn og de sa det og... ikke sant. Og det var et sånn verktøy som var sånn konkret, du kunne snakke med ungene og det var et sånn opplegg da, og det var vel gjennom helsesykepleien og helsestasjonen som hadde dette her. Jeg vet de bruker det en del barn og unge som går til dette barne- og ungdomsteamet, at det er en av de tingene de bruker for å snakke om følelser og snakke om...*

Her ser vi både at opplegget blir beskrevet som et enkelt og konkret verktøy som tilbyr felles begreper som skolen, foreldre og elevene kan ha felles, og lettere kunne kommunisere sammen, Slike opplegg som involverer alle disse tre partene også kan gjøre det mer interessant og meningsfylt både å delta på møtene og knytte skole og heim tettere sammen ved økt oppmøte på foreldremøter.

Utfordringen med psykologisk førstehjelp er at dette ikke er en "må" oppgave for helsesykepleierne. Selv om det står i årshjulet at helsesykepleierne har ansvaret for gjennomføringen, blir oppfølgingen av tiltaket avhengig av helsesykepleierens tid og ressurser.

*Ja. Men sånn som psykologisk førstehjelp, den faller jo en del ganger bort hvis man ikke har muligheten til å ta den. Og det synes jeg er litt synd, for den tror jeg alle skolene og alle ungene kunne virkelig ha hatt nytte av.*

***Men du sier at det faller ut på en måte, er de ikke i årshjulet eller på en måte hva...***

*Det er i årshjulet, men hvis en må prioritere så er det den som går først. La oss si det er så mye brannslukking som hun sier, at vi har så mye enkeltsamtaler i tillegg at vi har ikke ressurser nok, så må noe annet vike.*

Ved enkelte skoler er det imidlertid også andre profesjoner enn helsesykepleiere som står ansvarlige for opplegget.

#### 4.2.6. Kjærlighet og grenser

*Kjærlighet og grenser* er et rusforebyggende program rettet mot ungdommer på mellom- og ungdomstrinnet. Programmet vektlegger refleksjon og diskusjoner mellom ungdommer og foreldre og har som mål å forbedre samarbeidet mellom skole- hjem, bygge gode foreldrenettverk og øke ungdommens sosiale kompetanse. Det er kun en skole i undersøkelsen som bruker dette rusforebyggende programmet, mens aktører fra de andre skolene i begrenset grad har hørt om programmet. Av de som har kjennskap til *Kjærlighet og grenser* snakkes det varmt om dette tiltaket. Særlig ses det som en styrke at ungdommene og foreldrene deltar og reflekterer sammen. Nedenfor vises et utdrag av en dialog om *Kjærlighet og grenser* blant kontaktlærere på barnetrinnet.

*Kjærlighet og Grenser isteden på mellomtrinnet, i 7. klassen. Og det har vi jo holdt på med. Jeg tror jeg var første moren som var med på det der i vår kommune, og nå går sønnen min på videregående. Så vi har hatt det i noen år da. Og det synes vi var nyttig som foreldre. Og jeg mener at lærerne synes det er nyttig også, fordi foreldrene blir så godt kjent og du blir så sveiset litt med de andre ungene i klassen. Og dette med å få... kanskje er det litt mye opptatt*

*med den der... det er litt mye i forhold til rus og alkohol og den biten der, at vi kanskje synes at det er litt tidlig i 7. klassen. Men det er også fint å være i forkant og at foreldrene har snakket litt om det i forkant, før de i det hele tatt begynner å gå ut om kveldene og ut og være i lag og gjøre egne avtaler og... sånn at de vet at vi snakker oss imellom. Jeg synes det har vært veldig nyttig som forelder, og lærerne tror jeg har hatt godt utbytte av det. For de har jo undervisningsopplegg for ungene og undervisningsopplegg for foreldrene, og det er sikkert flere skoler som har det der opplegget tenker jeg. Har dere det på Namsos?*

*Hva het det for noe?*

*Kjærlighet og grenser.*

*Nei, ikke hørt om det*

Helsesykepleiere som har kjennskap til *Kjærlighet og grenser* opplever at programmet gir foreldresammenkomstene mer innhold og mer rom for at som helsesykepleiere kan gå i dialog med foreldrene. Dette står i kontrast til informasjons – og opplysningsrollen helsesykepleierne får overfor foreldrene når de blir invitert på foreldremøter:

*Når vi er inne på foreldremøter så blir det jo veldig mye opplysning fra oss. Det er mye grupper og drøftings- og refleksjonsmuligheter da for foreldre (I kjærlighet og grenser). Jeg tar bare og reflekterer litt selv her nå da. I forhold til at jeg har vært med og drevet Kjærlighet og grenser. Og det er jo en helt annen form for foreldrestøtte i forhold til at du får inn foreldrene, du kommer tett på dem, og du får dette refleksjons... refleksjonene rundt forskjellige tema. Så det er jo forskjellige måter, hvordan man driver foreldrestøttende tiltak på. Er det ren opplysning vi driver eller er det dette med drøfting/refleksjoner?*

Kjærlighet og grenser er slik som de andre programmene som nevnes her, kjent og brukt av noen, og helt ukjent for noen av de øvrige deltakerne.

#### 4.2.7. MOT

MOT ble nevnt som et godt livsmestringsprogram i skolen. Programmet oppleves særlig godt i forhold til å styrke ungdommenes mot og robusthet knyttet til psykisk helse. Nedenfor vises utdrag fra dialogen om programmet MOT i fokusgruppen med kontaktlærere fra barnetrinnet:

*Jeg tenker på det som Fosnes kommune har vært en MOT-skole, eller MOT-kommune i mange år. Det har dere hatt delvis i Namsos også.*

*Ikke nå lenger, dessverre.*

*Ikke nå lenger. Men vi ser veldig den verdien i det der MOT-opplegget. Det er jo noe vi er ganske redde for at vi skal miste da når Fosnes går inn i Nye Namsos.*

***Hva er det med MOT da som eventuelt har gitt de der positive ting som dere er fornøyde med?***

*Psykisk helse.*

*Det handler jo om å gi dem tro på seg selv, ta egne valg, mot til å si nei, rusforebygging, i det hele tatt å bygge opp... rett og slett bygge opp elevens tro på seg selv, psykisk helse.*

Det oppleves positivt at verdiene i MOT programmet er allmenngyldige i forhold til å ta vare på seg selv og hverandre. En av kontaktlærerene beskriver at elevene tar med seg verdiene de har jobbet med i MOT videre inn i videregående skole og at dette gir bedre mestring når de flytter på hybel.

*Men noe av disse verdiene i MOT, det har vi jo med oss i hele skolen, ikke sant. Så vi har sett hva de har med seg når de kommer til videregående i Namsos da. De som kommer fra skolene i Jøa .. at.. veldig mange klarer seg veldig godt når de kommer som 16.åringer og skal bo på hybel i Namsos og... Så det er noe vi ønsker å få med videre når vi kommer i Nye Namsos da, helt klart. Kjempeverdifulle.*

Videre fremheves det her slik som ved psykologisk førstehjelp og Kjærlighet og grenser at det positive med opplegget er at det også involverer foreldrene:

***L: Et veldig dumt spørsmål: i forhold til Mot... er foreldrene involvert i Mot?***

*De også har Mot-kvelder, ja.*

*De har egne...*

*..kvelder, ja.*

*Med ulike tema.*

*Det som var bra med Mot var at det var både for elever og foreldre.*

#### 4.2.8. Plan for implementering av skilsmissegrupper i skolen (PIS)

PIS er samtalegrupper for elever med to hjem. Samtalegruppene er et tilbud for alle elever som har opplevd skilsmisse, uavhengig av om de strever eller ikke. Gruppene blir vanligvis ledet av helsesykepleier. Helsesykepleierne beskriver dette som foreldrestøttende tiltak, men at det er tilfeldig hvem som får tilbudet, avhengig av om skolen har en helsesykepleier som har opplæring i PIS og om vedkommende har tid og ressurser til å drive disse gruppene på skolen:

*V kjører sånn PIS gruppe, gruppe for skilsmissebarn. Og det er jo noen som har hatt opplæring i, så det også er jo egentlig kun de som går på den og den barneskolen som får. Hvis du går på en annen barneskole så får du den ikke. Og det også er jo veldig dumt*

***Og da er det fordi den kompetansen er knyttet til den skolen?***

*Mm.*

*Dels det, og tidsbruk.*

***Tidsbruk som i prioritering?***

*Ja noen skoler er det kanskje litt mindre ressurs på da.*

#### 4.2.9. Veiledning

Veiledning ble ofte nevnt som et viktig foreldrestøttende tiltak. Type veiledning, omfanget av veiledningen og tidspunktet for veiledning kunne være ulikt avhengig av behovet til familien. I fokusgruppene var det særlig foreldre, miljøterapeuter og helsesykepleiere som løfter fram behovet og viktigheten av veiledning.

Foreldrene beskriver at foreldrerollen kan være utfordrende, og at de har behov for råd og veiledning gjerne før problemene utvikler seg:

*Litt sånn råd og veiledning liksom før det blir et stort problem, ikke sant. Sånn at det skal kunne være mulighet å få litt... både det å være i forkant som dere sier og være litt informert om hvordan du kan håndtere ting når de dukker opp. Når det dukker opp sånne ting som kan bli stort så er det viktig at en liksom får...*

Selv om veiledning anses som et viktig foreldrestøttende tiltak, ble det stilt spørsmål om hvem skal gi denne veiledningen og hvor omfattende en slik veiledning bør være. En av miljøterapeutene stilte følgende spørsmål om miljøterapeutenes rolle i foreldreveiledning.

*Skal vi holde på med foreldreveiledning? Er det min jobb å veilede foreldre utover at når din datter går på... eller sender nakenbilder... Det er på det nivået. Skal jeg gå inn og veilede foreldre i forhold til skilsmisse når det er etater i byen som holder på med det? Skal jeg gå inn og veilede foreldre i forhold til at nå må de passe på barnevernet for at de skal få noe hjelp hjemme. Blir det vår rolle i en skole? Det tenker jeg jo egentlig... det står ikke noe om det i vår kontrakt at vi skal foreldre veilede på den måte. Men jeg ser et kjempestort behov for foreldreveiledning, ekstremt stor.....*

I dag opplever miljøterapeutene et økende veiledningsbehov blant foreldrene, og at de som miljøterapeuter går ut over sin stillingsinstruks og kompetanse for å dekke behovet. De etterspør en bedre koordinering og samarbeid med instanser utenfor skolen, da ressurser og kompetanse fra andre instanser burde blitt brukt mer optimalt for å hjelpe elevene og deres foreldre når behovet er så omfattende:

*Og foreldre de vil jo gjerne ha veiledning og hjelp når det passer for dem. Og det går fint hvis det er 5 familier, men når vi noen ganger er oppe på 35-40 familier med skilsmisseforeldre hvor du skal koordinere det, så blir den veiledningen...(...)... altså vi har jo ikke de timer i døgnet til å være til rådighet og veilede. Og det er der jeg tenker at da må man finne ut av... Altså det er jo mangel på... jeg tenker egentlig ikke så mye ressurser, for det er det nok av...(..) . Det handler vel mer om at dette med å få brukt ressursene og veiledningskompetansen som er utenfor skolen på rett vis.*

Veiledning beskrives altså her som eksempel på et område som miljøterapeutene i dag ikke opplever at fungerer i forhold til ansvarsavklaringer og praktisk organisering, men som de erfarer stort behov for.



#### 4.2.10 Foreldrekafe`/temakafe`/dialogmøter

Alle deltakergrupper er opptatt av å ha noen flere møtepunkter, gjerne av litt mer uformell art. Disse møtepunktene kan ha forskjellige agendaer, innhold og form, men det viktigste er at foreldrene får et sted å møtes, med eller uten barn. Dette anses av kontaktlærerne som viktig for å styrke foreldresamarbeidet:

*Det foreldresamarbeidet da, det er jo det det koker ned til, at vi må skape flere muligheter der de kan treffes og gjøre... eller stimulere til mer treff imellom foreldrene.... kanskje.*

At slike møtepunkter også involverer matservering nevnes av flere. En kontaktlærer på barnetrinnet opplever det positivt når foreldregruppen arrangerer sammenkomster:

*Jo men altså, jeg tenker denne biten at foreldrene får treffes og drikke kaffe og spise pizza i lag, sitte i lag og... Det er så fint å si det at nå skal foreldregruppa ordne det der.*

Miljøterapeutene var opptatt av at noen av disse møtepunktene faktisk kunne innebære at foreldrene deltar i en aktivitet sammen, i stedet for å møtes på klasserommet, og uten elevene tilstede. Gjennom å være ute i skog og mark, lage et bål og grille sammen og kanskje også utfordre seg på kanopadling eller liknende, fører til at foreldrene raskere blir kjent med hverandre. Et slikt tiltak kan også innby til andre samtaler, gjerne av litt dypere art:

*Jeg tenker at man har vært på en kanotur og grillet en pølse og klokken den er 22.00, så tør man å si noen ting som man ellers ikke ville ha sagt. For det er veldig, veldig stille på skolen første gang foreldrene møtes og man skal fortelle om... så sitter alle sammen og... nei fortalte du det om deg selv, gjorde du virkelig det, det var veldig flott, du får straks tårer i øynene (...)  
Hvis vi fikk alle historiene så ville vi få en langt bedre forståelse.*

Det er dog få steder at uformelle møteplasser er satt i system. Fosnes er derimot et unntak. Hver fjortende dag er skolen på Fosnes åpen på kveldstid for at foreldre på tvers av trinn kan møtes mens barna leker sammen. Fra en av foreldrene blir dette uformelle tiltaket beskrevet som svært vellykket:

*Jeg kan nevne en ting som jeg har hatt veldig god erfaring med som vi har prøvd å gjøre fordi vi har hatt problemer med å få foreldrene til å komme på storforeldremøte, og spesielt få dem i tale som ellers ikke kommer på så mye annet. Så startet vi med noe... annenhver tirsdag så har i sånn RC-kveld i hallen. Og da sånn uten... ikke noe agenda, ingen ting, bare kom og... ungene kom og så oppfordret vi foreldrene til å komme i lag med. Og det har vi hatt veldig god erfaring med. Der får vi litt... folk kommer og går litt, vi har det ifra seks til åtte om tirsdagskveldene annenhver tirsdagskveld, og der har vi fått ganske mye foreldre i tale og mye foreldre som... Vi ordner med litt sånn enkel servering og litt kaffe og så får de sitte i foajeen og drikke kaffen og slarve, foreldrene, mens ungene kjører radiostyrte fly og biler og litt forskjellig og herjer da i hallen. Og det har fått en del i tale som ellers ikke treffes på annet vis da.*

Tilbudets popularitet forklares her med at dette var et lavterskeltilbud rettet mot barna på fritiden, og som ikke krever noe av foreldrene utenom å være tilgjengelige. Samtidig gav tilbudet en mulighet for foreldrene til å møtes i en uformelle setting og bli bedre kjent med hverandre uten at det ble «påtvunget».



#### 4.2.11. Foreldreskole

Foreldreskole anses som viktig og gjerne som et første trinn for å etablere et godt foreldresamarbeid og skole-hjem samarbeid. Videre beskrives foreldreskolen som et tiltak der foreldrene får et innblikk i elevens skolehverdag og hvordan lærerne underviser. Kontaktlærerne presiserer viktigheten av at foreldrene møter på disse foreldreskolekveldene når de har førsteklasse elever, selv om de har deltatt tidligere med andre barn:

*Vi også har sånn foreldreskole. Det er kjempeviktig. Og så er det også veldig viktig at det blir lagt fram positivt sånn at foreldrene føler det at dette her er viktig for oss som foreldre selv om vi har unger kanskje på skolen før også. For det er kanskje lett å tenke det at nå er det unge nr. 3, orker jeg det der liksom. Men det er veldig, veldig viktig, fordi den der starten i 1. den er... altså det første møtet med læreren sin og første møte med skolen er jo kjempeviktig, både for ungene og foreldrene.*

Når vi som forskere spurte kontaktlærerne på barnetrinnet om disse foreldreskolene fortrinnsvis var organisert for å gi foreldrene informasjon eller om de var mer dialogbasert fikk vi følgende svar:

*Hos oss så er de begge deler. Og bare det der med å ta opp og prate om og gjøre mye sånn praktisk da i forhold til hvordan gjør vi det med bursdager og hvordan gjør vi det... skal vi ha med kake på skolen når de har bursdag, altså sånne praktiske ting, sånn å avklare i forhold til hvordan er kontakten imellom lærer og oss nå. Nå mister de denne daglige barnehagekontakten hvis de ikke har SFO og den biten der. Pluss at en også tar opp litt sånn tema i forhold til... ja det kan være leggetid, det kan være spill, det kan være nett, det kan være mye sånt som blir... og det er nyttig å vite og å få lov å prate og så god tid til litt kaffe og bli kjent. Og faktisk etter hvert så har vi jo... vi har brukt å dele opp sånn at vi har hatt det i en time der vi har hatt leseopplæring, litt grunnleggende for foreldrene også, tips og råd hvordan de kan gjøre det. Det samme med matten.. sånn at de kan ha... få litt hjelp.*

Kontaktlærerne opplever at det er viktig å engasjere foreldre slik at de blir godt kjent, men også at de som kontaktlærere får god kontakt med foreldrene. Dette anses å ha forebyggende effekt. Videre får de tidlig laget noen kjøreregler og tydelige forventningsavklaringer:

*Jeg tror det er viktig for at foreldrene skal bli godt kjent sånn at ungene vet at foreldrene kjennes ved hverandre. For det er forebyggende i seg selv, i hvert fall i forhold til adferd og hvordan de behandler hverandre, at de vet at foreldrene kjennes ved hverandre. Så det tror jeg er viktig sånn også.*

*Det var det jeg tenkte på jeg også. Og så tenkte jeg på det med sånn som du sa at vi har jo mye godt det samme, i tillegg så ha vi det at vi har forventninger... hva slags forventninger vi har til foreldrene da. Og så har vi jo gruppearbeid på hva slags forventninger har de til oss. Og så blir jo vi kjent også. Foreldrene blir jo kjent, men vi blir jo kjent med dem og vi blir jo tryggere på hverandre i forhold til... Så jeg synes det er kjempeviktig med den foreldreskolen.*

Selv om alle kontaktlærere beskriver intensjonen med foreldreskolen som god, stilles det spørsmål om navnet på tiltaket er det riktige:

*Jeg synes begrepet er litt sånn belærende, så vi har delvis kalt det noe annet da.*

*Vi kaller det for foreldrenettverk for å knytte opp imot de instansene som...*

*Ja det er et bedre... for foreldreskole, det høres ut som vi skal lære dem å være foreldre på en måte at de ikke kan det.*

*Det blir negativt med en gang.*

*..når de har vært det i minst 6 år.*

Fra kontaktlærernes ståsted erfares foreldreskole som et positivt tiltak, så lenge disse kan veksle mellom informasjon og dialog. De stiller imidlertid spørsmålet om foreldreskole er riktig og dekkende for intensjonen og innholdet i dette foreldrestøttende tiltaket.

### 4.3. Oppsummering

Mange aktører er bidragsyttere i det foreldrestøttende arbeidet ved skolene i Fosnes, Namdalseid og Namsos. Lærere, helsesykepleiere og miljøterapeuter fremheves å ha en særlig sentral rolle. Foreldrene selv, gjennom ordningene med klasse- og miljøkontakter har delvis både formelle og uformelle roller i dette arbeidet også. Deltakergruppene opplever sin egen rolle, men også grenseoppgangen til andre aktørers rolle som uklare. Flere av deltakergruppene beskriver at de har fått ansvar og arbeidsoppgaver knyttet til elever og familier som er særdeles omfattende hvor deres faglig kompetanse og erfaring ikke strekker til. De beskriver ofte opplevelsen av å stå alene med ansvaret. Ettersom lærere og miljøterapeuter kjenner eleven og dens familie godt, opplever de at andre instanser fraskriver seg ansvar, eller overtaler ansatte på skolen til å håndtere utfordringene.

Nå det gjelder skoleledelse inkludert rektor ved de respektive skolene er så å si ikke nevnt i nevnt av deltakergruppene i dagens praksis. Dette er noe overraskende da skole-hjem samarbeidet også er en del av deres overordnede ansvar. Det kan derfor antas at oppgaver knyttet til dette i stor grad er delegert til den enkelte kontaktlærer og at dette forklarer den store variasjonen både innad og imellom skolene.

Flere nevner at foreldrene er en ressurs i foreldrestøttende tiltak, mens foreldrene selv opplever at de i for liten grad konfereres når slike tiltak utarbeides og iverksettes.

Dagens praksis av foreldrestøttende tiltak i skolene er mangfoldig, men samtidig svært tilfeldig, person- og stedsavhengig. Hvilke tiltak som tilbys elevene og deres foreldre er avhengig av hvilken kommune de bor i. Deltakergruppene synliggjør også store forskjeller i bruken av tiltak mellom skolene innad i samme kommune. At det i liten grad finnes tiltak som tilbys på alle skolene beskrives som uheldig, og det etterspørres behov for at Nye Namsos tar et aktivt valg i forhold til å tilby en basispakke med foreldrestøttende tiltak som er lik ved alle skolene. Samtidig påpekes det at skolene og de enkelte aktørene må ha handlingsrom, slik at de får mulighet til å skreddersy tiltak som kan passe elevgruppen, deres foreldre og de geografiske forhold.

I undersøkelsen kommer det fram at elevene og deres familier har andre behov i dag enn for 10-15 år tilbake. Aktørene i undersøkelsen beskriver glidende overganger mellom skole og fritid, hvor behovet for støtte, oppfølging og kontakt etter skoledagen er økende. De spesifikke programmene rettet mot psykisk helse og rusforebygging slik som MOT, Kjærlighet og grenser og psykologisk førstehjelp får svært gode skussmål fra deltakergruppene i undersøkelsen, noe som ser ut til å handle om at foreldre, lærere og andre aktører i skolen får et felles språk og et tydelig mål for arbeidet rundt

elevene. Det er et sterkt ønske blant deltakergruppene om at tiltakene skal være av forebyggende art. Deltakergruppene beskriver derimot at omfanget av elever som har utfordringer er stort, noe som medfører at mange av de foreldrestøttende tiltakene som iverksettes retter seg mot elever/familier som allerede har utfordringer. Å flytte fokus fra «brannslukkingsarbeid» til forebyggende arbeid synes vanskelig. Da deltakergruppene både ønsker mer fokus på forebyggende tiltak og gi elever/familier med spesielle behov god støtte, veiledning og oppfølging bes det om kompetanseheving, men også nytenkning og samarbeid i oppfølgingen og utformingene av tiltakene som Nye Namsos skal tilby på sikt.



## 4. Oppsummering

Det overordnede formålet med denne rapporten var å synliggjøre dagens praksis av foreldrestøttende tiltak i skolene i Fosnes, Namdalseid og Namsos kommune. Vi har hatt en intensjon om å få frem foreldres, kontaktlæreres, helsesykepleieres og miljøterapeuters mangfoldige erfaringer, forståelser og vurderinger av foreldrestøttende tiltak gjennom en omfattende bruk av empirisk data.

Nedenfor er en oppsummering av hovedpunktene knyttet til dagens praksis av foreldrestøttende tiltak i skolene:

- Foreldrestøttende tiltak som begrep er ukjent og ikke innarbeidet i språkbruken blant deltakergruppene.
- Alle foreldre har behov for støtte, men behovet er ulikt i omfang og tidsrom. I dagens praksis blir foreldrestøtte til familier som har utfordringer prioritert først.
- Foreldre kan ha behov for støtte 24:7 og foreldrestøttende arbeid kan følgelig ikke avgrenses fra 08.30 til 14.00.
- Foreldrestøtte forstås som en langsiktig investering og kan heller ikke avgrenses til 1-10 trinn.
- De foreldrestøttende tiltakene kan deles inn i tiltak rettet mot alle foreldre, mot en mindre gruppe foreldre og til den enkelte elev og foreldre. Selv om det finnes et mangfold av tiltak på disse nivåene, er de per dags dato ikke satt i system. Tiltakene som tilbys på de enkelte skolene er basert på tilfeldigheter, geografi, tids- og økonomiske ressurser, den enkelte fagpersoners interesse, kompetanse og kursing/videreutdanning.
- Tiltakene som får best skussmål er tiltak
  - hvor flere aktører er involvert og samarbeid
  - hvor hensikten med tiltaket er tydelig
  - som bidrar til at det skapes et felles språk mellom elever, foreldre og fagpersoner
  - som er godt forankret i hele organisasjonen og hvor tilbudet ikke avhenger av hvilken skole man er tilknyttet
- Intensjonen og interessen for å arbeide forebyggende er stort blant deltakergruppene, men grunnet elevens/ familiens behov og fagpersonenes begrensede tid og ressurser prioriteres tiltak rettet mot elever og familier som har utfordringer, fremfor tiltak rettet mot alle. Altså brannslukking før forebygging. Det er behov for å snu denne trenden, men dette krever noe ekstra ressurser.
- Det er behov for tettere samarbeid innad på skolene, men også gjennom å involvere PPT, BUP og barne- og familieteamet i større grad kan bidra for å endre kurs. Et slik samarbeid vil også kunne fungere kompetansehevende i seg selv, og øke grunnkompetansen blant de involverte.
- Tidlige forebyggende tiltak rettet mot alle ha positiv innvirkning på oppvekstmiljøets evne til å håndtere situasjoner som oppstår og gir større mulighet for at aktørene kan løse utfordringer før de vokser seg store.
- I dagens praksis erfares arbeidsoppgavene til det foreldrestøttende arbeidet som omfattende og rollene anses uklare. Deltakerne fremhever at deres kompetanse ikke strekker til, og at de må gå utover egen kompetanse for å sikre at eleven og familien får den hjelp og støtte de har behov for.
- Det ytres behov for en tydeligere rolleavklaring mellom aktørene, mer veiledning og økt tilrettelegging for flere samarbeidspunkter innad mellom de involverte, men også på tvers av profesjoner og instanser.

- Ansettelse av miljøterapeuter på skolene beskrives som en ubetinget suksess blant deltakergruppene i undersøkelsen. Behovet for sosialfaglig kompetanse synes fortsatt å være tilstede på flere av skolene.
- I dag kan det se ut til at foreldremøtene er tenkt å være det viktigste og gjennomgående bindeleddet mellom skole og foreldre, men også foreldre imellom. Foreldremøtene fungerer derimot ikke etter intensjonen; møtene lykkes i liten grad å engasjere foreldregruppen og oppmøtet er lavere enn ønskelig.
- Alle deltakergruppene i undersøkelsen ber om flere formelle og uformelle møtepunkter mellom hjem og skole. Det betyr at det er behov for å møtes, men på en annen måte enn i dag. Fremtidige møtepunkter bør ha fokus på hvordan balansere opplysning og informasjon opp mot muligheten for refleksjoner. Selv om flere foreldre og kontaktlærere ber om mer informasjon/opplysning om ulike temaer, ytres det sterk at balansen mellom opplysning/informasjon og mulighet til refleksjoner bør bli bedre – både for å engasjere, men også for at de som møter opp får reelt faglig utbytte av disse møtepunktene.

## 5.Referanser

- Alvesson, M., & Sköldbberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion : vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod* (2. uppl. ed.). Lund: Studentlitteratur.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. doi:10.1191/1478088706qp063oa
- Clarke, V., Braun, V., & Hayfield, N. (2015). Thematic analysis. In J. A. Smith (Ed.), *Qualitative psychology: A practical guide to research methods* (pp. 222-248). Los Angeles, CA: SAGE.
- Corel Corporation. (2019). Mindjet MindManager 2019. Mind mapping and information visualization software. Ottawa, Canada: Corel Corporation.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. ed.). Oslo, Norway: Gyldendal akademisk.
- Malterud, K. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag* (4. ed.). Oslo, Norway: Universitetsforlaget.
- National Committee for Research Ethics in the Social Sciences and the Humanities. (2016). *Guidelines for research ethics in the social sciences, humanities, law and theology* Retrieved from [https://www.etikkom.no/globalassets/documents/english-publications/60127\\_fek\\_guidelines\\_nesh\\_digital\\_corr.pdf](https://www.etikkom.no/globalassets/documents/english-publications/60127_fek_guidelines_nesh_digital_corr.pdf)
- Nord universitet. (2018). Forskningsetiske retningslinjer. Retrieved from file:///C:/Users/01701006/OneDrive%20-%20Nord%20Universitet/BOX/Forskning/Forskningsetiske%20retningslinjer/Forskningsetiske-retningslinjer-for-Nord-universitet-2018.pdf
- Ruyter, K. W. (2003). *Forskningsetikk: Beskyttelse av enkeltpersoner og samfunn* [Research ethics: Protection of individuals and society]. Oslo, Norway: Gyldendal akademisk.
- Savin-Baden, M., & Major, C. H. (2013). *Qualitative research: The essential guide to theory and practice*. London, United Kingdom: Routledge.
- Van Manen, M. (1997). From Meaning to Method. *Qualitative Health Research*, 7(3), 345-369.